dost

TÜRK SANATINDA YENİNİN GÜZELİN DEĞERLİNİN DOSTU

SAYI : 9 — CİLT 8 — ARALIK 1961 — 1,5 LİRA

YAZARIN ÇİLESİ

Geçen yıllar içinde Ulus gazetesinde Bülent Ecevit'in «Hukuka Meraklı İnzıbat Erleri» başlıklı bir yazısı çıkmıştı. 1960 öncesinde bir gün, Ankara Hukuk Fakültesi'nde bir yabancı misafir profesör, hukuk devleti-polis devleti konusunda konferans verecektir. Konferansa başladıktan az sonra salonun kapısı açılır, iki inzıbat eri kabaralı ayakkabıları ile gürültüler çıkararak gelir, birer sandalyaya otururlar. Profesör, dudaklarında acı bir gülümseme ile erleri izler, sonra... Sonrası önemli değil... İnzıbat erlerinin hukuk konferansında işi nedir?. Böyle işleri görecek özel olarak yetiştirilmiş, öğrenci kılığında sivil polisler de vardır. Ama, o günlerde devlet öyesine bir polis devleti haline gelmişti ki, yabancı bir hukuk profesörü'nün sözünü bile kaba-ra takırtılarıyla kesmekten çekiniyordu.

27 Mayıs 1960, sanmıştık ki bize bütün özgürlüklerimizi geri getirecek.. Hele yurt dışına çıkma için izin verildi, gümrüklerde hırpalanırcasına yoklamalardan geçirilmeler son buldu diyen bakanları nasıl alkışlamıştık.. Yurttaşlara kolaylık olsun diye Ankara'dan başka yerlerde de pasaport verilmeye başlanmıştı. Geçen aylar içinde pasaport işi yine Ankara'nın tekeline verildi. Bizde iyi başlangıçlar hep boğazımızda boğulur.

Özgür düşünceli bilim adamlarının hazırladığı Anayasa yürürlüğe girdikten sonra bir el yine uzandı

(23. Sayfada)

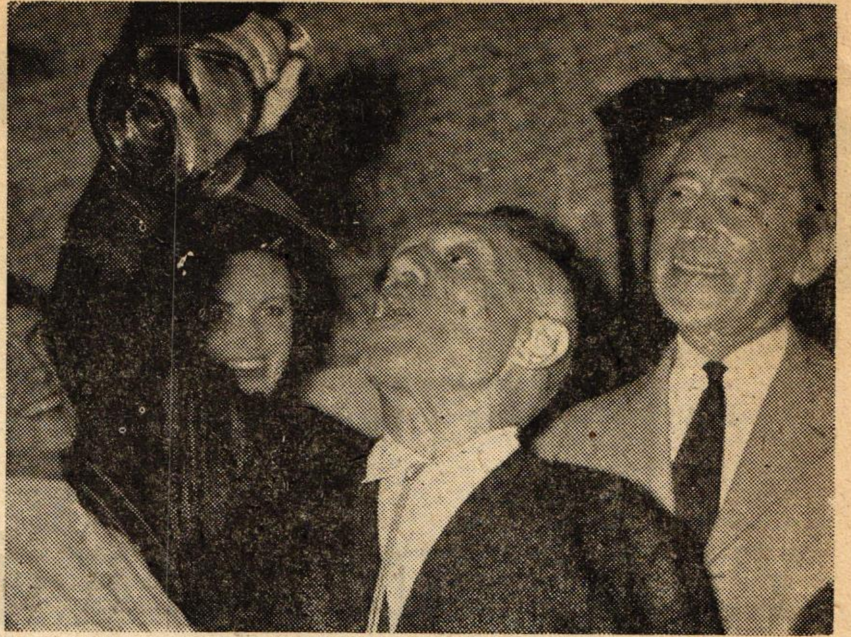
Picasso 80 Yaşında

80. doğum yıldönümü dolayısiyle Picasso'nun hiç bilinmeyen 500 tablosu «Picasso'nun picassoları» adı altında Douglas Duncan tarafından bir albüm halinde Fransa'da yayınlandı. Çağımızın bu en büyük ve her an kendisinden söz açtıran ressamının bu albümdeki yapıtları yeni tartışmalara yol açmıştır. Tartışmalar ne

(21. Sayfada)

Picasso için resim bir yaşama yoludur.

jean cocteau

75 YIL ANISI — Picasso'nun 75. doğum yıldönümünde Vallauris köyü seramikçileri, şerefine bir kutlama töreni yapmışlardır. Bu törende Picasso'yla birlikte yakın dostu Jean Cocteau da hazır bulunmuştu. Resimde Picasso, dostları şerefine bir sürahiden İspanyol biçimi şarap içerken görülüyor.

Picasso, yanlışlıkları kutsamak olan deha yöntemini en yüksek noktasına çıkarmıştır. Alışkanlıklara kesin olarak karşı koyan yanlışlıklar, bileği onları gençliğin doğmaları halinde değiştirince, yanlışlık olmaktan çıkmıştır.

Artık bizim yıllık pastalarımızda mumlar var ve hiç olmazsa onları söndürmek için üfleyebiliyoruz. İşte «Genç olmak uzun zaman alır» sözünü ortadan kaldıran bir gerçek daha. Düşünemiyorum, Picasso, bir an için olsun, hüküm sürdüğü yerde eşyaları ve yüzleri izlemekten kaçınsın. Onların biçimlerini değiştirir, benzerliğin fazlalıklarını atar ya da benzerliği köksel işaretine kadar yüceltir.

«Fauve» ların romantizmine kübizm'in Aristo'sunun kurallarıyla karşı koyduktan sonra, bu trafik bozan adamın, Calvin'i olduğu sert düzeltime kendisinin başeğmediğini ve ilk kurbanları Van Gogh, Cezanne ve impressioniste'ler olan bir kilisenin Borgia'sı olduğunu gördük.

Picasso'nun kendi kendine hem sevecen hem de dik kafalı bir çift kesildiğini çoğu kez söyledim: öyle bir çift ki, hiç bir çift birbirine bu kadar karşı gelmemiştir. Ve tabak çanakları böylesine kırıp geçirmemiştir.

Picasso'nun benzetim yoluyla bir portresini yapmak düşse bana, onu, herkesin adsız birer ozan olduğu endülüs İspanyasının matador urbası giymiş bir çocuğu olarak sunardım. Bu çocuğun boğası anlamsızın ta kendisi olabilir. Öyle boynuzları vardır ki tuttuğunu öldürür, bu yüzden Alguazil onun uzun kulaklarını kesmiştir.

Beni kırkyıldan sonra da büyük bir sevgi bağıyla ürküten bu büyük dosta daha binlerce utkulu boğa güreşleri dilerim. Picasso'daki görkemlik örneğini esenlerim. Kişi bu görkemlikle, bunu oraya yazmak için elinde tek bir paslı çiviyle kendi öz kanı bile kalsa, zindanının duvarlarına karşı ayaklanır.

Ama sakladığı derin şenlikler, bilincin ve bilinç dışı'nın şenlikleridir. Öyle şenliklerdir ki kendine özgü tansık yaratıklar doğurarak sanatın güzellik ortaya koymak olduğunu sanan kimseleri korkutur, oysa güzellik ortaya koymak sanatçıların gerçek aşamasını oluşturmuştur.

Sağın solun belli olmadığı çağımızda aykırı eylemler yapmadan davranmak güç geliyor bana.

Doğrusunu söylemek gerekirse Picasso «Resim bir yaşama biçimidir» der. Bu söz yazara uygulanınca, şimdiye kadar yazılı olmayan ıssız bir yolu seçmeme ve orada yürümeme yaramıştır.

Ayrıca Jandarmalardan kaçmanın bir çeşididir bu. O. D.

Fethi NACİ

YETER Mİ?

O geceki tartışmayı düşünüyorum. Hep böyle oluyor: Bir masada başlıyan tartışma o masa ile, o gece ilê bitmiyor, sürüp gidiyor bende. Şikâyetçi değilim bundan: Tartışmaların verimli olması, yeni sorunlar getirmesiyle, bizi doğru sandığımız sonuçları yeniden gözden geçirmek zorunda bırakmasıyla, kendimizi sık sık yargılama fırsatları vermesiyle mümkün. Bunlar için ille de içki masası gerekli mi, denebilir. «Ne demek içki masalarında yeni sorunlar! Konuşacaksanız oturun adam gibi konuşun!» diyorlar. Ola ki haklıdırlar. Biz, şimdilerde, içki masalarında konuşuyoruz. «Ülkemiz, toprağımız, her şeyimiz - Kıyısında camların bozbulanık rakılar» diyordu bir şiirinde Edip Cansever; ben de öyle diyorum.

Dört kişi oturmuş rakı içiyorduk. Söz nereden açılmıştı, hatırlamıyorum; bir ara, yazı yazmanın, oturup sohbet etmenin yetmediğini söyledim. Yazı yazmanın faydasına karşı ya da içki masalarına karşı söylemiyorum bunu. Yazı yazan kişi, elbette bir şeyler söylemek, bir düşünceyi başkalarına iletmek için yapıyor bunu. O masadakiler kendi çıkarlarını düşünmeden birtakım doğruları arayan yazarlardı; yazı yazmaları elbette bir şeylere yarıyordu. İçki masalarına gelince, hiç ukâlâlık etmedim bu konuda şimdiye kadar. Hani, kimi insanlar vardır, hem içmekten, bir masa başında dostlarla oturup sohbet etmekten hoşlanırlar; hem de içmenin, bir masabaşında oturup sohbet ederek zamanı öldürmenin kötülüğünden söz ederler; sevmem öyle insanları. İçkiyi de severim ben, masa başı sohbetlerini de. Ama o tartışmalı gecenin havası içinde bir ukâlâlık, bir içki masasını küçümseme var sandılar sözlerimde; katlanılmaz buna, biliyorum.

Neler söylemiştim o gece... Ülkemizde yazarların edebiyat, sanat üstüne yazmaları, ya da önemli yurt sorunlarını yalnız içki masalarında tartışmaları yetmez demiştim. Denemeler, eleştiriler yazan biri için, en önemli iş, denemenin, eleştirinin hasını yazmak olmalıdır, budur beklenen ondan, denebilir. Bir çevirmen, güzel, yararlı eserler çevirmekle kendinden bekleneni vermiş olur, denebilir. Bana kalırsa, burada geri toplumun ileri aydınının acısı, ya da çıkmazı başlıyor. Ne diyordu Sartre: «Biz zamanımızdan hiçbir şey kaçırmak istemiyoruz. Belki daha güzel zamanlar vardır; ama bizimki budur: Bizim yaşıyacak olduğumuz hayat bu savaşın, belki bu devrimin ortasındaki bu hayattır... Yazar, çağının adamıdır. Her söylediği, her söylemediği sözün çağında yankısı olur. Flaubert'i ve Goncourt'u, Komün hareketinden sonraki zorbalığa karşı koyan bir tek satır yazmamış olmaktan sorumlu tutuyoruz. Bu onların işi değildi denebilir. Calas dâvası Voltaire'in işi miydi? Dreyfus dâvası Zola'nın işi miydi? Kongo'nun yönetimi Gide'in işi miydi?...» Burada önemli bir eşitsizliğin üzerinde durmak gerek. Düşünce özgürlüğünün gerçekten var olduğu ülkelerde batılı yazar dilediğini söyliyebilir; yazarlık onurunu koruma kendi elindedir; oysa biz düşündüğümüzü söyliyememenin, daha doğrusu, ancak birtakım antidemokratik yasaların elverdiği ölçüde söylemeğe çalışmanın acısı içindeyiz.

O geceki örneğimi tekrarlıyacağım: Türkiye'de her yıl 400.000 kişi iş arayacak çağa gelir. Tarım kesiminde fazla işgücünü çekecek bir durum yoktur, üstelik en azından iki milyon gizli işsiz vardır. Geriye sanayi kesimi kalır; bu alanda da yılda en çok 30.000 kişiye iş sağlıyacak kadar yatırım yapılmaktadır. Şimdi, bu gerçekler ortasında, bir kitabı eleştiren, bir deneme yazan, öbür yandan işsizlik sorunuyla da ilgilenen bir yazarın durumunu düşünüyorum. Ben işsizlik sorununun -daha geniş olarak bütün üretim ve eğitim sorunlarının- ancak toplum yaşamasının bilimsel verilere göre düzenlenmesiyle çözülebileceğine inanıyorum. Ülkemizde bilimsel verileri toplumsal ilişkilere uygulamağı amaç edinen devrimci bir örgüt olsa, eleştirilir, denemeler yazarken, bütün kaygım daha iyi eleştiri, daha iyi deneme yazmak olabilir. Çünkü yaptığım iş, ortak bir ça-

---

bedevi

Gözlerimin ıssız, donuk, kahverengi kentinde
Geçiyor ak boyunlu develer, yorgun sürücüleri
Günlerdir, öyledir, bir daha anlamak üzere
Bakıyorlar durmadan pek uzakta bir yere
Sorsanız, görmüşler mi, bir masal kadar olsun
gördüklerini
Gözlerimin ıssız, donuk, kahverengi kentinde

Bilinmez bir yere doğru, ne güne, ne ölüme
Bakıyorlar sadece
Ak dikenler içinde durmuş da bir bedevi
Tanrılar, güneşler, yalgınlar içinde
Bir ateş bile değil, bir bitki, bir dua bile deği
Gözlerimin ıssız, donuk, kahverengi kentinde.

Ne arar bilinmez ki, bir kanımlık su belki de
Ne durak, ne dinlenme
Gelseler de duyamaz ak boyunlu develer
O yorgun sürücüler çökseler de önüne
En soğuk bir çöl kuşunun bir daha ölüşü gibi
Dünyanın tekdüzenli renginde.

Edip CANSEVER

hayret beyin marifetleri

Hayret bey yaşamayı iş edinmiş
İlâhi hayret bey

Hayret bey sülük
Hayret bey sinek
Hayret bey kartal
Hayret bey karaborsacı
Hayret bey büyük
Değil
Hayret bey sevimli bir âdemoğlu
cânım Hayret bey

Hayret bey aşka dostluğa özgürlüğe bağlı ayıptır
söylemesi
Hayret bey düpedüz sevdalı
Hayret bey hem okumuş hem yazmış
dağlar koyağını gezmiş
ne canından bezmiş ne dünyasından
— Bulurum yiten Mehemmedi diyor
Hey yavrum hey
yiten Mehemmed bulunur mu
nah sana Hayret bey

Hayret beyin gündüzleri güdümlü
Hayret beyin geceleri bağımsız
Hayret beyin uykuları sırıtkan
Hayret beyin sabahları yılışık
Hayret bey Hayret beyliğe alışık

Hayret bey bilirkişi
Hayret bey görür kişi
Hayret bey yaşar kişi
yaşa be Hayret bey

Hayret bey yola çıktı bir sabah
durdu bir ağacın altında hayran
baktı gökyüzüne dallar arasından
hayretler içinde kaldı Hayret bey
— İnsan dedi insan dedi insan
ağaç ölür gökyüzü kalır
insan
Hayret bey
insan iyiyi kötüde bulur

Bir hüzün çöktü Hayret beyin içine
Hayret bey deli mi ne
Hayret bey sarılmış kadehe sımsıkı
her önüne gelene soruyor
— Nedir ağacın gökyüzünden farkı
kim bu bağıran böyle sessiz
ne ağlar bu çocuk
niye bozuk bu şarap
nasıl düşmüş karanlığa bu kitap
insan

Yorma kendini Hayret bey
insan dediğin alt tarafı
dim dımlı cek cak
mişli mışlı yor
vakit saat geliyor
kimi ârından
kimi kahrından basıp gidiyor

Yorma kendini Hayret bey
yaşamak ot gibi böcek gibi güzel
iskele ayaklarında midyeler güzel
gül ağacında sarmaşık
sarmaşıkta kurtlar ufacık
kurdun aklı en güzel
Kurda bak hizaya gel
yorma kendini Hayret bey

Suat TAŞER

---

lışma içinde yerini bulmuştur; yazar (ya da ben), daha iyi bir düzeni elbirliğiyle kurma çabasında işbölümüne benzer bir durumda, kendine düşeni yapmakta, yazdığı yazılarla bu işe katılmaktadır. Oysa bizde bu böyle olmuyor. Yazar, kendini her şeyden sorumlu tutuyor: Hem roman sorunu, hem işsizlik sorunu; hem şiir sorunu, hem toprak reformu sorunu... İşsizlik sorununu, toprak reformu sorununu, bilimsel verilere göre, halkın yararına, çözebilecek bir çalışmanın olmadığına inanınca bir romanı eleştirmek, bir şiirden söz açmak yetmiyor bana; söylemediklerimin de sorumluluğunu duyuyorum. Oysa böyle bir çalışma olsa, benim işim de eleştirmenliktir, bunun iyisini yapmağa çalışmalıyım diyeceğim belki. Örneğin öyle bir devrimci hareket içinde olsam gene yalnız eleştiriler, denemeler yazarım, benim de işim budur, derim. (Burada bir ayraç açmak gerek. O koşullar içinde eleştirmenliği yeter saymam, edebiyat dışı olaylar karşısında benim söylemek istediklerimi söyliyebilecek olanların varlığına güvenmemdendir; yoksa onların çabalarına bir şey katacağıma inandığım zaman, konuşmamı gerektiren bir olay olduğu zaman, ya da ehil saydığım kişilerin ve örgütlerin yanlış bulduğum davranışları karşısında, elbette, eleştiriyi bir yana bırakıp, konuşacağım.) Ama bugünkü koşullar içinde ancak eleştiriler yazabileceğimi bilmek, işsizlik konusunda, toprak reformu konusunda elimden hiçbir şey gelmediğini bilmek, eleştiri yazmağı da tatsız bir iş haline getiriyor. O zaman «Yazmak yeter mi?» diyorum. İki ayrı durumda, devrimci bir hareketin olduğu ve olmadığı durumlarda, aynı işi yaptığım halde, bu iş, birinde yeter görünüyor bana, birinde yetersiz.

O gece anlatmak istediklerim bunlardı. Derdim kendimle idi, çatıyorsam kendime çatıyordum. «Peki söyle ne yapmalı?» dediler. Verdiğim cevap beni kurtaramazdı, biliyorum, ama doğru söylemiştim. «Bilmiyorum» demiştim.

Siz biliyor musunuz?

İVO ANDRİÇ

İsveç akademisi bu yıl Nobel Edebiyat armağanını Yugoslav yazarı İvo Andriç'e vermeği uygun buldu. Bu yıl ki armağan, Andriç'e, memleketinin tarihî yazgısını ve havasını iyi anlattığı için verilmiştir.

Yugoslav yazarı armağan haberini ancak bir gezinti dönüşü kendisini bekleyen gazetecilerden öğrenebildi. Gazeteciler, ona bu haberi, Belgrad'ın oturmakta olduğu sessiz bir sokağında verebildiler. Ona ilk önce otuza yakın gazetecinin onunla görüşebilmek ve karşılaşabilmek isteğiyle Yugoslavya'ya girmek için vize aldığı anlatıldı. Andriç, kendisi için şu anda yapılacak en iyi şeyin hükümetten hemen izin alarak dışarı çıkmak olduğunu söyledi. Bu bir şakaydı tabiî ama biraz da Andriç'in nasıl bir adam olduğunu gösteriyordu. Onun için çalışmak her şeyden önce gelmektedir. Fakat Nobel Edebiyat armağanını ilk kazanan Yugoslav olması dolayısiyle memleketinin edebiyatının daha da yayılmasına büyük bir yardımı dokunacaktır.

İvo Andriç, Bosna'da Dolac köyünde doğmuştur. Yazarlık çalışması yanında diplomat olarak önemli mevkilerde bulunmuştur. Yugoslav parlâmentosuna da girmiştir. Onu tanıyanlar, geniş tarih bilgisine işaret etmekten hoşlanırlar. Eserleri arasında Napolyon devrinde Bosna'nın bir köyünü anlatan «Travnic Kronolojisi» adlı kitabını anmak gerektir. Ayrıca «Tedirginlikler» adında lirik bir eseri vardır.

Fakat Andriç bütün dünya tarafından daha çok «Drina üzerinde bir köprü vardı» adlı eseriyle tanınmıştır. Bu, Sırbistan ile Bosnayı birleştiren bir köprünün tarihidir. Bu köprü Andriç'in çocukluğunu geçirdiği bölgede bulunmaktadır. 1570 de inşa edilmiştir ve Andriç'in romanı bu tarihte başlar, Birinci Dünya Savaşı'nın başlangıcına kadar gelir. Bu romanda her ayrıntı iyice belirtilmiştir. Bu bakımdan Roger Martin Du Gard'ı hatırlatır. Ayrıca Tolstoy'un Harp ve Sulh'unu akla getirmektedir. Andriç, görülmesini istediği herşeyin en küçük ayrıntısına kadar bilinçli bir şekilde inmektedir.

Kitaplarında geçen kişiler daha çok; Türkler, Sırplar, konsoloslar, vezirler, din adamları, köylüer, hırsızlardır. İnsanları iyi ve kötü yanlariyle vermeğe çalışmıştır.

69 yaşına gelen yazar aynı zamanda hikâye yazarı ve denemecidir. Bir çok Sırp yazarı için yazdığı denemeler yanında, Goya, Petrarque, Gorki üzerine incelemeleri vardır. Fransızca, Almanca, İtalyanca, Rusça bilmekte, ayrıca İngilizce ve İspanyolca okuyabilmektedir. Whitman ve Stridberg'den çeviriler yapmıştır.

O. D.

Cevdet KUDRET

(Bağımsız Görüş)

Sherlock Holmes Kaatil Peşinde

evlet Tiyatrosu'nda **Hamlet** var, dediler. Görmeğe gittik. Meğer yanlış sağlık vermişler. Hamlet yerine Sherlock Holmes çıktı karşımıza. Ağzının iki yanında iki derin çizgi, oturduğu yerde kendi kendine mırıl mırıl bir şeyler söylenen; «hükümdarlığı aşırmak, raftaki tacı çalıp cebine atmak» maksadiyle adam öldürmüş, üstelik de, öldürdüğü adamın karısiyle evlenmiş azılı bir kaatili yakalamak için türlü plânlar kuran, ara-sıra gözlerini parlatıp dört-bir yanına kuşkuyla bakınan zehir hafiye Sherlock Holmes...

Oyun bu açıdan ele alındığı için, kahramanın ruh hallerini belirten ünlü monologlarla tiradlar şöyle bir geçiştiriliverimiş. Oyuncu, bunları vakanın gelişimine aykırı saymış olacak ki, en kısa yoldan işin içinden sıyrılmak için elinden geleni yapmış. Aklımda kalanlardan birkaçını söyleyim: **«Yaşamak mı, ölmek mi? Mesele bunda!»** ve **«Ah! şu et yığını erise erise de bir damla çiğ haline gelse...»** diye başlıyan monologlar, mezarlık sahnesindeki **«Zavallı Yorick»** tiradının farkına bile varmadık. Öylesine ustalıkla eritilmiş, yok gibi bir hale getirilmişlerdi. Bakın, bu nasıl yapıldı, bir tanesini anlatayım: Oyuncu, sahneye girer girmez, hemen yere oturdu, başladı kendi kendine **«Yaşamak mı, ölmek mi?»** diye mırıldanmıya. Duasını okuduktan sonra elleriyle yüzünü sıvazlayıp «Âmin!» desin diye bekledik...

Ama bunlar dışında, cinayetin izi üstünde koşarken, ya da kaatili ele geçirdiği zaman, nasıl canlı, hareketli idi görmeliydiniz. O kargaşalık arasında meş'alelerin gazları mı düşemeleer dökülmedi, kırmızı perdeler mi kopup yerlere düşmedi... Ama sonunda yakaladı herifi. Kılıciyle karnını deşip yere yıktı, kopan perdenin üstünde boğazına sarılıp zehirli şarabı da son damlasına kadar içirdi...

Hamlet var sanarak başka bir yere gittik ama, doğrusu heyecanlı bir «polis» oyunu gördük, ikide bir yüreğimiz ağzımıza geldi...

İlk gece, seyirciler arasında görülen kimi oyuncular, gençliklerinden gelme bir duyarlıkla olacak, daha da çok heyecanlandılar, alkışlamakta bizi bastırdılar.

Bu arada, bir iki noktaya dokunmak istiyorum:

Başoyuncu ve sahneye koyucu Cüneyt Gökçer, çevresine, nedense, çoğu acemi oyunculardan bir kalabalık toplamış. Bunun iki nedeni olabilir: ya, değerli oyuncuları böyle «polisiye» bir melodramda harcamak istememiş; ya da, kendisi daha parlak görünmek için yanına öylelerini seçmiş. Ama, bunun yararından çok zararını görmüş; onlarla işbirliği ede ede kendisi de aynı düzeye (seviyeye) inmiş... Netekim, güçlü bir sanatçı ile (Birinci Mezarcı'yı oynıyan Asuman Korad'la) karşı karşıya gelince, o ünlü mezarlık sahnesinde, parlamak şöyle dursun, silinip gidiverdi.

İnsan arayıp tarasa, öyle bir kadro kuramaz. Daha perde açılıp da o nöbetçileri görür görmez «eyvah!» dedim. Hele bir de aralarına Horatio katılınca (zavallı Horatio! ne günlere kalmış), takım tamamlandı. O ne konuşmadır öyle, o ne davranıştır? Bunlar hiç mi «diksiyon» dersi almamış, hiç mi sahne eğitiminden geçmemişler? Ortaokul temsili gibi bir şey...

Hele bir Ophelia var, yeryüzünde hiçbir sahne öylesini görmemiştir. Ophelia deyince ne düşünürsünüz? İncecik, rüzgârda tüy gibi bir kız değil mi? Bizimkininse, toparlak yüzü, tıknaz vücudiyle, göğüslerini gere gere bir sahneye girişi var, çiçek dağıtmaya değil, çamaşır yıkamaya geliyor dersiniz. Ya o ses, ya o ses! Gözünüzü kapasanız, kedi miyavlıyor sanırsınız!.. Bir de yere çöküp boynunu bükerek şarkı mırıldanmıya başlamaz mı?.. Ne kadar katı yürekli olursanız olunuz, acıyorsunuz Ophelia'nın alınyazısına...

Mademki oyunculardan söz açıldı, tanınmışlardan birkaçı üzerinde de duralım:

Kıral'da Şahap Akalın, rolünün hiç mi hiç içine girememiş. Claudius ikiyüzlüdür, kaatildir, şehvet ve içki düşkünüdür ama, iradelidir, soğukkanlıdır, tehlike karşısında yüreklidir. Tahta oturduğu zaman dilinin ucunu kırmızı kırmızı çıkarıp da yalanmaz; kurnazlığını belli etmek için yanındakilere göz kırpmaz; sakalını gülünç bir biçimde kestirmez; görünüşü ve davranışları tefeci gibi değil, kıral gibidir.

Rosencrantz ile Guildenster, Hamlet'in ağzını aramak, onu kıralın istediği yere yöneltmekle görevli kişilerdir. Guiltenstern'i oynıyan Haşim Hekimoğlu, kıraliçenin çağrısını bildirirken, Hamlet'i paylar gibi konuşabilir mi? Hamlet'e Polonius'-

un cesedinin nerede olduğu sorulduğu sırada, gözlerini dikip ona düşman gibi bakabilir mi?, Bunun tam tersine, dost görünüşlü, kaypak ve yaltak olması gerekmez mi?

Polonius'te Ahmet Evintan yaratıcı değildi. Kıraliçe'de Nermin Sarova silikti.

Bütün oyunda rolünün hakkını veren tek oyuncu, Birinci Mezarcı'da Asuman Korad'dı...

Kimi sahnelerde kusuru oyunculara değil, rejisöre yüklemek gerekir. Eserde, Hayalet'in «her tarafı zırhla kaplı bir şekil» halinde belirdiği, «tepeden tırnağa», «baştan aşağı zırh giyinmiş» olduğu (p. I., s. II.), «Norveç kıraliyle dövüştüğü zaman üstünde bu zırh bulunduğu» (p. I., s. I.) yazılı olduğu halde, oyunda Hayalet'in üstündeki o topukları döven kara pelerin nedir, Norveç kıraliyle dövüşürken de pelerinli miydi? Sonra, Hayalet'i o kadar etli canlı değil de, bir sis arkasında, hayal gibi göstermek daha uygun düşmez miydi?

Mezarlık sahnesinde, Hamlet'in, **«Herif onu nasıl da yere vuruyor!»** dediği kafatasını, Mezarcı'nın, incitmekten korkuyormuş gibi, yavaşça yere bırakması da eserdeki söze uymuyor.

Rejisör, kimi yerleri eserden çıkarmış. Bu arada, Shakespeare'in Hamlet ağzından oyunculara verdiği öğüt de çıkarılmış. Hamlet der ki:

«Hareketlerinizi sözlerinize sözlerinizi hareketlerinize uydurun.»

Her zaman duyulması, akılda tutulması gereken bu uyarıcı sözler duyulmak istenmez de atılırsa, sonu işte böyle olur. Ama Shakespeare bunu Hamlet ağzından söylemiş; işi Sherlock Holmes acısından alınca, bu türlü sözler gerekli değil elbette. Bunlar vakanın yürüyüşünü engelliyen, kaatilin kim olduğunu öğrenmemizi geciktiren birtakım gevezeliklerdir. Hem efendim, bir oyunun nasıl kurulacağını Shakespeare mi iyi bilir, bizim rejisörler mi? Rejisörümüz gereksiz gördüğü bütün ağız kalabalıklarını atarak, kimi tiradları kırpıp kimi sahneleri de büsbütün çıkararak oyunu derli-toplu bir hale getirmiş. İşte böylece, Sherlock Holmes'in hiçbir söz engeli ile tökezlemeden doğrudan doğruya kaatilin üzerine yürümesi, onu eliyle koymuş gibi yakalayıvermesi insanın soluğunu kesiyor doğrusu...

Ancak, eseri bu yola sokunca, Laurence Olivier'nin **Hamlet** filmindeki dekorundan yararlanmak, anlamsız kalıyor. O filmde, her yanı taş, katı, soğuk bir yapı içinde, duygulu ve ateşli Hamlet'in kanı donar, bir «Mayıs gülü» gibi masum ve güzel Ophelia solup gider. Bizimkinde ise tutku ve duygulara önem verilmediğine, öyle sahneler baş belâsı sayılarak üzerlerinden hızla geçiliverdiğine göre, taş dekor, anlamını kaybediyor. Filmde, Hamlet'in cesedini eller üstüne alıp bitmek tükenmek bilmez gibi görünen merdivenlerden çıkarmağa başlarlar. Uzun uzun çıkarlar. Sonu gelmiyen yolculuğun başlangıcıdır bu. Bizimkinde de cesedi merdivenlerden çıkarmağa başladılar ama, iki üç basamak sonra merdiven bitti, perde kapandı.

Herkes gücünün yettiği yere kadar çıkabilir...

Turan TANER'in Ardından

1959 sezonu açıldığında, Küçük Tiyatro gişesinden bilet alanlar, saçları, kaşları, kalın çerçeveli gözlüğü ve ince bıyıklariyle siyahlar altında uçuk, zayıf, beyaz yüzlü, düşünceli duruşlu, gülmekten ve hareketten yoksun bir genç gördüler... Tiyatro severlere bilet veriyor, boş kaldıkça gözlerini kucağındaki bir hikâye, bir oyun veya bir dergiye indiriyordu... Soluk almak, su içmek kadar kitap okumanın gereğine inanmış, kısa ömrünü ve öğrenimine karşılık çok sayıda oyun ve hikâye okumuş, yazarlarını tanımış, hikâye ve şiirlerinden bir kaçı varlık dergisinde yayınlanmış olan bu içine kapanık genç, Turan Taner'di...

Böbrek ameliyatından sonra gücünü kaybeden kalbi, 4 Kasım 1961 Cumartesi sabahı saat 7.30 da O'nu bize de kaybettirdi. İçinin bütün aydınlığı ile O'nu bilmem kaçıncı ada parseldeki 403 numaralı beton hücrenin karanlığına bıraktık.

Devlet Tiyatro'sunun tahakkuk ve Levazım Müdürlüğünde çalıştığı günlerde Tiyatronun daha çok içine girmek amaciyle turnelerde gişe ve reklâm işlerini yapmak için Muhasebe Müdürlüğü servisine geçmek istedi. Güçsüz bünyesinin bu işe elverişli olmadığı kendisine söylendiği zaman: Katlanacağım... der gibi gözlerini yere indirirken ince dudakları arasında beyaz dişleri, O'nun idealine severek gideceğini bildiriyordu.. Örneğin, 1961 İstanbul bahar turnesinde gişesini açmadan önce hemen her sabah Sahaflar çarşısına koşar, kitapların arasında en mutlu saatlerini yaşardı...

İki bine yaklaşan kitabı, bir okadar tiyatro eleştirmesi ve edebî yazı küpürleri, dergiler, ondan birer parça olarak yedi aylık oğlu Akçura'nın büyümesini bekliyecekler...

Bilinen sıkıntılarla çıkardıkları «Sinema-Tiyatro» dergisinin ağırlığını da çokluk Turan güçsüz omuzlarında taşırdı... «Midasın Kulakları» oyununu sahneye konulmadan önce O dergide okumuştuk.

Sinema-Tiyatro Dergisinin Tiyatro topluluğunda da idareci olarak çırpındı durdu. Sanat Severler Kulübünde oyunlar üzerine yapılan açık oturumları hiç kaçırmazdı. Bu güçlü sanat aşkı, O'nun böbrek, kalb ve bünyesindeki madde güçsüzlüğüne yenildi.. Yirmisekizinde iken son durağı Hacı Bayram Câmiinin musalla taşı, son yolculuğu da beton hücrenin sonsuz karanlığına oldu.

TURAN'ı tanımış olanlar, O'nu düşündükçe, TİYATRO'nun daha çok sevilmesi ve sayılması gereken bir sanat hazinesi olduğuna inançları artacaktır.

İsa COŞKUNER

APAYRI BİTİŞİKLER

Fahir AKSOY

Koskoca, upuzun bir yaz sonu gele gele bunlar geldi ilkten birleştikleri resim adına... Birleşik ressamlar topluluğunun, birleştikleri günden bu yana bir türlü bütünlenemediklerini, dalga geçtiklerini biliyorduk ama, bu boşuna bitişiklikte niye direttiklerini de anlıyamıyorduk. Gayrı bu sanat gönüllülerinin çapları, tutumlarındaki rastgelelik, çoğundaki kişilik nnksanlığı bu yeni gösterilerinde iyice belirleniyor.

Ne bunlar? Önce resim değil epeycesi... Belki bir hatıra, bir cansıkıntısı ilâcı, bir caka! Sabah kahvaltısından sonra kalk sen, yeşil, kırmızı boyaların yanına akları, mavileri, karaları sıvayı sıvayıver... Çiziktirmesini becerebiliyorsan bir de ağaç, ev, ıstakoz, kadın başı yapıver; ya da alı al moru mor bulamaçlarla donatıver tuvalciği; al getir, yükleyiver biricik şehir galerimizin duvarlarına... Sanatsever belediyemizin «galeri» yöneticileri de maşallah desin, görevini bihakkın yapmışların huzurunu bağışlayıver onlara!

Resmin hangi anlamını, önemini, türkçe varlığını, yüceliğini belirtiyor bu sergi? Kimlere neyi sevdirmek, saydırmak kaygısında? Bu çıfıt çarşısını düzenliyenler kim? Sıra bekliyenlerden kimlerin hakkı güme gidiyor bu arada?

Seçici kurulları olan galerilere içerleriz; bu çekiştirmelerde gocunmaların, terslenmelerin peygamberce böbürlenmelerin ya da iltimaslı sokulganlıklardaki başarısızlıkların rolü büyüktür. Oysa çoğu işlerimizde böylesine «elek-kişi» lerin gereği; yetkilerinin, sorumluluklarının yapıcılığı gün gibi aşikâr oldu. Kirayı peşin verene, kimliğini, kefilini, işini - gücünü sormadan anahtarı sundunuz muydu, sonuç bu olur işte! Bir de Türk - Alman Derneğinin, Ankara'daki Türk Amerika Derneğinin galerilerinde açılan sergilere bakın, bu çeşnilerden biri bile rahatça piyasa edebilmiş midir o «Jüri»li salonlarda?

İstanbul'un tek şehir Galeri'sinin yeni, onarılmış düzeniyle daha elverişli bir sergi yeri olacağını, yıl yıldan çoğalan istekleri karşılayabileceğini epeydir duyuyor. sevinip umutlanıyorduk. Şimdi anlıyoruz ki, duvarları çoğaltmakla, bir odayı üç odacık yapıvermekle tatlıya bağlanamaz bu iş... Göreceksiniz yine: Bir yanda dipdiri, dolu dizgin, soylu eserler, onların hemen bitişiğinde işlemeli çocuk bezleri! Köşeyi dönünce, solda Mustafa Aslıer, sağa kıvrılınca Maide-Şemsi Arel'ler! Bir boşlukta Osman Macun'lu, öteki kovukta Kuzgun! Her nabza göre şerbet ilkesinin armağanlarını tadacağız doya doya... Evet, JALE YASA'LAR, Hilâl Şanda'lar, Zuhal Karaçengel'ler, hele o Hilmi Soydan'lar, hele hele o Ulviye Cenanî'ler koskoca, upuzun yazlar, kışlar boyu kurtlarını dökecekler.. Kimlerin yanında mı? Zeki Kıral, Şerefnur Ayiter, Seniye Taylan, Adnan Varınca gibi bu ise gerçekten eli yatkın, içleri dolu dolu, uğraş saygısı taşıyan sanatçıların yanı başında! Peki ama, diyeceksiniz; bu akıllı uslululari, bu yüreklileri o hizaya, o eleleliğe iten sebebler ne ola ki? Bizim çoğu sanatçılarımtz harcanmaktan korkmuyorlar galiba; bu bir kendine aşırı güven mi? Yoksa kelde perçem aramak mı? Kimbilir, sergi değil bilmece!

Bu karma sergiyle ilgili olarak Vatan'da, «Oturmuş, kararını bulmuş bir düzene varmanın en büyük tehlikesi, sanatçının artık bozmaya kıyamadığı bir görünüş kazanmasıdır. Sergiye katılan bütün sanatçıları kutlarız.» diyen Sezer Tansuğ, sanatta belli bir aşamaya, ustalığa erdikten sonra orada gerine gerine pinekleyenlere, katılaşanlara, verimsizleşenlere haklı olarak karşı çıkarken, acemiliği, beceriksizliği, oyunbazlığı dengesizliği de kutlamış oluyor bir bakıma. Gerisi güzel gelsin... deyip, geçelim.

Siyahkalemciler

Bizdeki «somut» çular, yâni toplumsal kaynaklarımıza eğilenler, ya köy dolaylarını yansıtmakla yetinirler, ya da minyatürlerimizin, nakışlarımızın eciş bücüş kopyalarını çoğaltmakla... «Soyut» çularımızın çoğu da yeni Paris ustalarının; Afrolar, Eliot'lar, Fisheler, Alva'lar, Koper'ler, Kaluanis'ler, Soulages'lar, Poliakoff'lar, Hartung ların Türkiye mümessilleri!

Siyahkalemcilerin genel tutumları da «soyutlama.» Figürü andıran biçimler, çizgilerin, lekelerin kimi uyuşmalarındaki anlamı bu tutkuyu bozamıyor (Örnek: İhsan Cemal Karaburçak, Ayşe Sılay, Solmaz Tugaç) Lütfü Günay'la Cemal Bingöl'ün salt nonfiguratifleri de özlediğimiz batıdan birer parça.

Dileğimiz, konuşmayıp; daha da çoğalarak daha da bilinçli bir yaratma gücüne erişerek resim sanatımızı ağır aksak gidişini hızlandırmaları, havada sözler ettirmemeleri eleştirmenlere...

Siyahkalemciler işi-gücü, evi-barkı başkentteki ressamlarımızdan yedisi, Siyah Kalem Grubu adı altında birleşmişler. Aşağı yukarı aynı anlayıştaki, değerdeki eserlerini topluca sergilediler Türk- Amerikan Derneğinin galerisinde... Sanıyorum, memleketimizde ilk gösterileri bu, ama daha önce Viyana'da 30 Nisan 1961 de; Klagenfurt'ta 17 Mayıs 1961 de batılılara sunmuşlar işlerini; broşürlerindeki aktarma yazılarından da anlaşıldığına göre epey ilgi toplamışlar, alkışlanmışlar... Meselâ Kleinezeitung adlı gazetede yayınlanan «Batıya akraba Türk resmi» başlıklı yazıdan aldığımız şu sözler : «Bugünün Türk resminde az da olsa gene de eski minyatür ekolünün izleri görülür. 18 inci yüzyıl sonlarında Batı kültürünün etkisi arttıkça, resimde de batıya bir dönüş olmuştur. Böylece, 1830 da romatizmin etkisi görülmüş, fakat ancak 1860 da Türk sanatkârları minyatür anlayışından tamamen ayrılmışlar ve batının stilize olmayan realist resmine yönelmişlerdir... Tabiidir ki, bu arada sanatkârlar gözlerini batının büyük ressamlarına çevirmişler ve özellikle Paris'te resim eğitimi görmüş olan Prof. Cemal Bingöl Ankara'da sanat alanında daha genç Türk ressamlarına yol gösterici olmuştur.»

Folkzeitung'dan da şunlar : «Türk sanatının batıya yönelmesinin geçmişi hiç te uzun değildir. Empresyonizmden sonra 1930 yıllarında Münih ve Paris'ten esin almakla yeni yollar denenmiştir. Kendine has bir «Türk Sanatı» bulunmakla beraber, sergideki örneklere bakılırsa bundan daha şimdi bir sonuç alınmıştır denemez. Yenici Cemal Bingöl ve öğrencilerinin verdiği, orta batının Fransa'sında olan abstraksiyondur ki, bu, ulusal bir kimlik taşımaktan ıraktır.»

İşte böyle... Broşürde böylesine haklı bir hayli «Yabancı» izlenimleri var; hepsi de över görünüp şu gerçeğe dokunuyorlar : Türk resim sanatı kendi kaynaklarına eğilmeye gönüllü, fakat tabiî olarak da batı verilerine de eğilimlidir. Bu sentezi şimdilik orijinal bir sonuca vardıramamakta, «melez» kişiliğinin seviyesini çekmektedir!

Bu olağan durum bizim tüm sergilerimizde göze çarpıyor; hele yüzdeyüz soyuta yönelenlerde daha da somutlaşıyor. Bu kısır hizanın üstüne çıkabilen güçlü ressamlarımız tek tük; batıda onları sergileyebilsek umarım yabancı eleştiricilerin yargıları epey değişirdi.

şey

Bu çağa resimli uzanışları süngülerin
Her ele başka bir anlam yüklü
Kâğıtlara sarılı bilinmedik şeyler gibi
Ateşler, yangınlar, çığlıklarla birlikte.

Hep uzaklarına yaklaşılır, korku
Ya da davranışımızın anlaşılmaz bir gizi
İki göz yani başlatan savaşları
Çoğalmaya yüz tutan alanların ardında.

Dereler boyunca günlerce yürüyüş
Rüzgâr aynı rüzgâr, yol aynı yol
Ölüm çok yakınlardan güler yalnızlıklara
Sevilmenin bıçakları körlenmis savaşlarla.

Bu bizim yıkılmışlığımızdır karton evlere
Sıkılgan çocukların yan yan baktığı
Öpülse en çok orası uzar, sonunda kan
İlkin nasıl başlamışsa değişmez bir savaş.

Binelim atlarımıza onlar belki unuturlar
Ne güzel eşyalarımız vardı şimdi kim kullanacak
Düşündükce büyüyen saatlar kadar ölüm
Bir sabah perdelere o eller uzanacak.

Uğur ÖNAL

I. BALAD

ilhan berk

Ve bir çocuk büyük uykusunda İstanbul, Avrupa'yı uyuyordu/Sesini
koydu İhtiyar.
Şimdi eski zamanlara civar yerler bizim göçümüzü bekler/şimdi ne kadar
güzel olduğudur sesin.
Kıl çadırlarımızı söker artık yalnız ağzının yangınına dururum/Düşer
kırallar.
Yalnız ben ateşler yakarım/ /Eskir onüçaltmışdörtsıfırüç/Eskir en uzak
at, resimlerin.
—Şu İstanbul neresidir ? Gelirim seni, ellerini,
içini/ Bir geceye dururuz.
Çıkar uzun şovalyeler kıral sulara, belki aşk belki değil belki yalnız benim.
Rum ve Ceneviz kadırgalarını yakıyormudur belki, bir yerin düşmüştör
büyüyordur Sonsuz.
Senin bir körfezindir anaforlanır önümde benim.

Ve biz çadırları kurarız belki aşk/ / senin surlu gecene dururuz Yitik.
Bir balıkçıl seni uçar, bir göl uzun atlarını indirir kimbilir ne kadar
yalnızlık.
Kalmaz gitmiştir eşkiyalar, dağsı hanlarda ateşler sönmüştür. Durur bir
gemi çekik
Biz senin kentine ağarız/Bir kadın uzun saçlarını açar ne kadar artık.
Ben seni çıkarım, belki o balkonları / / çekilir odaları denizin/Bir yel-
değirmeni havayı döver.
—Ey eski zamanları hatırlamak. Atlarını gökyüzünün Üçyüzbindörtyüz-
kırkaltı Bir isim.
Ben şimdi gecenin içinde bir telefon ben şimdi sana giderim herhalde/
Beyazlanır bir yer.
Senin bir körfezindir anaforlanır önümde benim.

Ve biz ağlarımızı atarız... İnsan bir yerden sonra hatırlamak ister denizi
Ölü.
Uyanır 7. Uyanır bizimde dünyada olduğumuz... Bir uzak suya bakmak
bakmak.
Senin vaktin bizim gücümüzü büyümektir, bembeyaz tutmak kuleleri-
rimizi, bir gülü.
Sen bir sabah uyanmak: bir suru bin suru kaldırmak: bir güneş saatını
kurmak.
Uzar eski zamanlarda olmak. atlarımızın yelesi ıslanır, gecede kervan-
ları buluruz.
Ağarız artık aşka herhalde oraya/ / Ben taşbasması resimlerimi alır size
gelirim.
Bir geceyi bin geceye çekeriz/bu zamanlara geliriz: uzar ellerinin cad-
desi/Bir gündüzü durdururuz.
Senin bir körfezindir anaforlanır önümde benim.

Sunu

Ey şimdi dünyada olanlar. kadınlar erkekler, rüzgâra karşı o
kürek çekenler.
Şimdi bir şiirde bir resim bir parça sabah bir parça akşamdır
ne zaman baksam
Bir çocuk bir göğü büyür, senin yanınsıra getirip bırakır/Bir
su düşer Esmer.
Senin bir körfezindir anaforlanır önümde benim.

Faruk GÜVENÇ

Devlet Konser Salonu Açıldı

Bu yıl 29 Ekim çifte bayram oldu bizim için: hem Cumhuriyetin yıldönümü, hem Devlet Konser Salonunun açılışı. Cumhuriyetin 38. yıldönümüne kadar Türkiye'de bir konser salonunun yapılmamış olması pek övünülecek, sağa sola yüksek sesle yayılacak bir durum değil aslında. Batılı olduğunu, devrimci olduğunu ileri süren bir toplum için yüz kızartıcı bir gecikme! Kaldı ki Ankara'nın konser salonuna gerçekten ihtiyacı vardı. Senfonik bir orkestranız olsun; Opera, Konservatuvar, Filarmoni Derneği çevresinde pek çok sanatçı toplansın; yabancı solistlerin, yabancı topluluklarun uğrak yeri haline gelsin Başkent, ve bu sanatçı trafiğini haftanın sadece bir günü boş olan Opera sahnesinden akıtmağa çalışın! Hem de haraç alırcasına insafsız kira ücreti istiyerek. Devlet Konser Salonunun açılmasıyla bütün bu dertleri geriye atmış oluyoruz. 29 Ekim'den bu yana Ankara daha bir büyük şehir, daha bir uygar kent. 29 Ekim'den sonra Ankara, haritalar üzerinde yer değiştirecek; bir parça daha Batıya kayacak. Tirşe yeşili parmaklıklarına mı, kapaklı çöp tenekelerine mi, cicili bicili bulvar kahvelerine bakıp mı «bu bir uygar şehir» diyecekler, yoksa Konservatuvarına, Operasına, Konser Salonuna mı? Evet, bu yıl 29 Ekim çifte bayram oldu bizim için.

1875 yılında Avusturyalı mekanikçi Siegfried Marcus, benzinle işleyen ilk otomobili yaptığı vakit Avrupa'da konser hayatı saraylardan, zengin evlerinden halka, açık salonlara taşalı üç asır olmuştu. İkincisindeki gecikmenin dehşetini iliklerinizde hissediyor musunuz acaba? Türkiye'de otomobil, bütün güncelerin birinci sayfasında karşılandı. Oysa ki konser salonunun açıldığını Ankara'da duymayan sanatseverler bile vardır. Fakat seri otomobil yapımına geçilmeden önce yeni konser salonunda seri halk konserlerine başlanacaktır ve Türk aydını İstasyon Caddesindeki eğitim ocağının yolunu çabuk öğrenecektir.

Türkiye'ye bu eseri kazandıranlara (başta General Gürsel, Millî Eğitim Bakanı Tahtakılıç, Güzel Sanatlar Genel Müdürü Dikmen ve Cumhurbaşkanlığı Senfoni Oskertrası Yönetim Kurulu olmak üzere) bütün sanatseverler, uygar Türkiye, Batılı Türkiye için çırpınan bütün aydınlar teşekkür borçludur. Yalnız, Devlet Konser Salonu henüz tamamlanmış değil. Şimdilik sadece salonun kapısı açıldı. Onun yanına 200 kişilik bir oda müziği salonu yapılacak, fuaye tamamlanacak, bir yerden iğreti alınan sandalyeler gidecek, yerine 860 tane koltuk gelecek, alt katta çalışma dinlenme, soyunma odaları, atölyeler inşa edilecek. Bütün bu işler için de paraya ihtiyaç var. Ama ilk adım atılmıştır bir kere ve Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti bu işin önemine inandığına göre Devlet Konser Salonu en kısa zamanda tamamlanacaktır.

YA ORG

Şimdi sözü yine Bornova'daki orga getireceğim. Batı konser salonu olmayan hiçbir şehir yoktur; orgsuz bir konser salonu da asla düşünülemez. Devlet Konser Salonunun sahne derinliği 12 metrenin üstünde; bu sahne büyük bir orkestrayı ve büyük bir koroyu alsın diye yapıldı. Korolu orkestra eserlerinin çoğun de org da vardır. Bir kere daha yazmıştım: Pistsiz uçak alanı tasavvur edebilir misiniz? Ya da testeresiz bir marangoz, fırçasız bir ressam? «Devrim» otomobiline benzin koymayı unuttuk; kuzum, konser salonuna org yerleştirmeyi unutmayalım; bir defa olsun başladığımız işi tam yapalım. İzmirli sanatseverin Devlet Konservatuvarına armağan ettiği org, yıllardan beri Bornova'da yatıyor. Getiremiyecek miyiz bunu Ankara'ya? Onbeş günde konser salonu hazırlayabiliyoruz da iş orgun nakline gelince damarlarımıza kaplumbağa kanı mı doluyor?

Yarın Devlet Konser Salonunun kapısında binanın yapılmasına hizmet edenlerin ve orgun getirilmesi işini ihmal edenerin isimleri yanyana anılacak.

SONE

Aslanlı gerinişim uzaktı sıkıntıdan
Dağlarıma kaçarken ulusların artığı
Bir lokmacık ekmeği sevgiyle uzattığı
Kılıçlı sarhoşluğun geriye döndüğü an

Kuzey rüzgârı dolar şehre açık balkondan
Gezer büyükayının geniş gökte yıldızı
Sevgisiz adamların yalnız ışıklı yazı
Bırakır geceleri uzakta umudundan

Güçlü kartallarındı boşlukta dolanırdın
Atlayıp ötesine yaşamak gibi yarın
O gölgeli vadide beyaz atlar severdim

Krallık ülkelerim sevgiye atılmada
Akşam yeşilliğiyle vurunca sıkıntıma
O eski krallığın düşlerine dönerdim

Attilâ BÜYÜKTUNCAY

Nevın ŞLEK

Kırmızı şapkalı adam

Gözleri ta... karşıda, toprak yolun dönemecindeki çitlembikte, «Kevser,» diye seslendi. «Saat tastamam doğru mu?»

Ana-kız, ilkin ikisi de, odadaki serin çilek kokusuna ve tavus tüylerine saklanıp, «tastamam» sözcüğünün güçlü vurgusunu hiç duymamış olmayı denediler eski bir alışkanlıkla; fakat hemen sonra çaresiz, Anneanne'nin her savurduğu sözden sonra olduğu gibi, havayı -havalarını- bulandıran o tiksintiyi bölüştüler gene. Yalnız, kız, anasından biraz daha çoğunu. Bir genç-kız'dı çünkü kız.

«Ha, Kevser?»

Ayıkladığı iri bir çileği tekrar kevgirden alıp ağzına atmadan önce, «Aman anneee...» diye söylendi Kevser.

Gençkız da anasının hemen ardından,

«Hergün yeni birşey çıkarıyor.» dedi. Der demez de, gergefe bir kat daha eğilip, sustu kaldı.

Anneanne dudaklarını ısırdı, ellerini okşar gibi yorganının üzerinde gezdirmeye başladı. Kırgınlığını, zavallılığını, çaresizliğini okşar gibi.

Çitlembik buğulandı.

Çitlembik, ta... toprak yolun dönemecinde buğulandı. Anneanne telâşlandı. Kırgınlığını, zavallılığını çaresizliği bir çırpıda unutup, çitlembiğin buğusunu sildi. Çitlembiğin, «kırmızı» yı seçebilmek için buğusunu sildi.

«Düşünün ki, benim yerime pekâlâ ikinizden biri de görmüş olabilirdi böyle bir düş.» dedi onlara. Onların, çilek kokulu ve tavus tüylü suskunluğuna.

«Evet, görmüş olabilirdiniz pekâlâ.» dedi, bir cevap alabilmek için bir defa daha.

Ana-kız susuyordu. Mis gibi. Rengârenk. Susuyorlardı.

«İşte o vakit sizi seyretmek isterdim.» dedi. «Ta... günbatımına kadar koca bir günü nasıl yaşayabileceğinizi seyretmek...» Bu defa bir cevap beklemiyordu.

«Karanlıkta süregelmeyeceğimi bilsem, herhalde günbatımını iple çekerdim.» dedi Gençkız, gömüldüğü tüylerin derinliğinden, gergefine sığdıramadığı renklerin dayanılmaz, umutsuz özlemiyle titrek, güç duyulur bir sesle.

Anneanne haklı olarak, hem de gerçekten de haklı olarak ki bu haklılığını hiçbir anlatımla tanıtlayamayacağını bildiği için, yalnızca sesli bir iç çekişiyle yetinmeyi yeğ tuttu. -alaya alındığını sandı, oysaki Gençkız ne kadar samimiydi...-; içi, acıyla burkuldu. Elleri tekrar, kendiliğinden, yorganının üzerinde gezinmeye başladı... Hani nerdeyse çitlembik buğulanıverecekti gene. Çitlembik. Yâni «kırmızı».

Ellerini durdurdu.

Haklılığını ya da haksızlığını oturup kurmanın sırası mıydı şimdi? Ölülerden, o günlük, taptaze ölülerden sonra bile, şaşılır bir olağanlıkla hergünkü ışımasını sürdüren şu kalpsiz ve inadına sımsıcak yuvarlağı çitlembiğin soluna olsun aktaramamışken henüz? Hayır, hiç sırası değildi. Günbatımından sonra bile hiç. Nasıl olsundu ki, onları seviyordu. Hattâ onların çilek kokulu, tavus tüylü suskunluklarını bile seviyordu. Yalnız onları da değil, pek çok şeyi seviyordu. İhtiyarlığını, soğuk, buz gibi soğuk terliklerini ve şu sımsıcak... sevmediklerini de seviyordu.

«Adam, çitlembiğin hemen arkasından çıkıvermişti.» diye söylendi farkında olmayarak. Kendisi, belki de içinden geçirdiğini sanıyordu. «Günbatımına çok az bir zaman kalmıştı, öyle ki, adam, çitlembiğin arkasından görünüp, dönemeci de kıvırdıktan sonra toprak yolu adımlarıyla bitirine kadar bir zaman...»

«Kırmızı şapkalı adam mı?» diye sordu Gençkız.

«Kırmızı şapkalı adam.» dedi Gençkız'a.

«Öyleyse oturup şimdiden beklemenin bir gereği yok.» dedi Kevser, alayla gülümseyerek ve sağ ayağının başparmağını oynatarak. «Nasıl olsa günbatımına daha yıl var, rahatına bak... Öyle değil mi anacığım?»

Kevser soruyordu. Hayır, Kevser değil, Kevser'in oynak ve gevşek başparmağı soruyordu. Ayak başparmağı: ««Öyle değil mi anacığım?»

Gençkız, kaba buluyordu oysa aynı ayağın başparmağını, gevşek değil. Ve hem de yaşam'ı oranında.

«Öyle olmasına öyle elbette sence.» dedi Anneanne, başparmağa. «Yalnız, dediğim gibi, böyle bir düşü sen görmüş olsaydın, sence de öyle olmayabilirdi şimdi şu anda.»

Güneşin, çitlembiğin tam tepesine dikildiği şu anda!

«Darılma ama, seninki düpedüz delilik.» dedi Kevser, gülümsemekten, alay-etmekten, başparmağını oynatmaktan birdenbire vazgeçerek. «Sen tut, gece saçma sapan bir düş gördüm diye bütün gününü - yanlış! doğrusu: «günümüzü» olacak. - zehir et... delilik bu...» —

Demek öğle olmuştu! Olabilmişti! Güneş, her öğle gibi çitlembiğin tam tepesine dikilebilmişti-

«Namazını bile kılmadın, sabah uyandığındanberi kalkmadın o yataktan, gözün hep orada, çitlembikte. Kalk dolaş, elini yüzünü yıka, günlük işlerine koyul, unutmaya çalış onu Bak sardunyalar sulanmak istiyor.»

Sardunyalar mı?... Onun usunda bir güneş ışıldıyordu bir başına. Sımsıcak bir güneş. Çitlembiğin tepesindeki o güneş. O güneş, başka tek şey düşündürmüyordu.

«Hiçbir yere kılmıldamak niyetinde değilim.» dedi. «Olur da adam yanılıp, günbatımından önce geçiverir...»

«Birşey değiştirir mi bu?» diye sordu Gençkız, farkında olmayarak, merakla.

Gözlerini dikkatle ölçülediği bir zaman için, belirli, çok kısa bir zaman için kapadı, derin, iniltili bir soluk bıraktı:

«Haklısınız ikiniz de,» dedi. «Birşey değiştirmez, ama ne olur, anlamaya çalışın beni biraz, elimde değil benim bu...»

Gençkız da derin, iniltili bir soluk bıraktı. Ama Anneanne'si gibi odalarının bulanık havasına değil. Tavus tüylerinin içine. Tavus tüylerinin içinde içi-içini-yedi. Ve bu defa iyice kararlı, kendi kendine: «Tek soru sormayacağım artık.» dedi.

«Bırak elinden o gergefi de sofrayı kuralım,» dedi Kevser. «çoktan öğle oldu.»

«Öğle mi oldu?» dedi, şaşkınlıkla.

«Akşam da olacak.» dedi Anneanne ta... çitlembikten ve daha şimdiden akşamın serinliği ile ürpererek.

Tüylerden isteksiz isteksiz silkinirken mırıldandı:

«Ne çabuk öğle oldu.»

Çitlembikteki de mırıldanmadan edemedi:

«Yüzyıl kadar çabuk.»

Sofra kuruldu.

Gençkız, başparmaktan bir an önce uzaklaşıp tekrar renklerine kavuşmak için karnının acıkmadığını söyledi. Anneanne de kesin olarak sofraya oturmayacağını. Bunun üzerine en derin, en iniltili soluğu Kevser bıraktı; oldukça hatırı sayılır bir ölçüye kadar yükselttiği sesiyle:

«Tanrım, nedir benim bu çekim!» diye bağırdı.

Anneanne tam o sırada dikkatle güneşi ölçüyordu; bağırışın tek sözcüğünü olsun duymadı. Güneşin, çitlembiğin ne kadar solına kaymış olduğunu o derece dikkatle ölçüyordu ki, en son ölçüye kadar yükseltilmiş bir bağırışın bile kulaklarına erişebilmesine olanak olamazdı zaten o sırada. Gençkız'a gelince, o da nasıl olsa gergefini tekrar eline almış, renklerine kavuşmuştu.

Kevser, omuzlarını silkti, dışarıdaki, çitlembiğin sol yanıbaşındaki güneşin kızgınlığını ilk olarak farkederek karar verdi içinden: «Çilekleri güneşte pişireceğim.»

Anneanne arkasındaki yumuşacık yastıklara rağmen kaskatı gitgide daha kaskatı, gözlerinin bu nöbete

daha ne kadar dayanabileceğini öl;ülüyordu şimdi de. Ama gözlerinden önce sinirlerini, sinirlerinin nereye kadar dayanabileceğini ölçülemek neden aklına gelmiyordu acaba?

Yeşil, mavi, sarı, kırmızı, turuncu... Gergefteki gergin, pırıl pırıl tavus tüylerinde renkleri okşuyordu Gençkız. Umutsuzluk içindeydi. Çünkü, evrenin bütün renklerini gergefine sığdırıp, onları da okşamak istiyordu. Üzüntüsünden o kadar dalıp gitmişti ki dayanamadı Kevser:

«Ne biçim iş işlemek o öyle?» diye çıkıştı kızına. «Kamburun çıkacak! Gergefi yukarda tutacağına üstüne kapanmışsın iki kat!»

Yeşil, mavi, sarı, kırmızı...

Anneanne «kırmızı» da durdu. Soluk soluğa, bitkin ve yorulmuştu.

«Görüyor musunuz?» diyerek güneşi gösterdi kızıyla torununa. «Bakın, nasıl da koşar adım uzaklaşıyor çitlembikten...»

Gençkız, kaygıyla baktı: Nasıl da koşar adım... «Fakat ne yapıp yapıp bir çaresine bakacağım,» diye karar verdi içinden kesin olarak. «Güneş, beni erkenden karanlığa bırakıp çekip gidiyor. Karanlık kötü. Tüm renklerimi elimden alıp beni bir başıma bırakıyor. Kaba, biçimsiz bir başparmakla bir başıma. Ne yapıp yapıp, bakacağım artık bir çaresine. Yarından tezi yok yüz mumluk bir ampul alacağım.»

«Dayanabilecek miyim acaba Kevser?» dedi Anneanne. Sesi, belli belirsiz titremeye başlamıştı. «İkindiyi de geçirirsem daha zorlaşacak gibime geliyor bana günbatımını beklemek.»

«Bizim için daha da zorlaşacak demektir.» dedi Kevser, parmağının kaba biçiminden habersiz, yan gözle kızının gözlerini arayarak.

«Bütün bu imlemeli sözlerini düşünüp, pişman olacaksınız günbattıktan sonra.» dedi Anneanne.

Kevser, aradığı yerde kızının gözlerini bulamamıştı. Bir daha ve bu defa dikkatle aradı.

«Ama o vakit iş işten geçmiş olacak.»

Şaşılacak şey! Bu kızın gözleri neredeydi?

«Yalvarırım sus artık.» dedi bir yandan annesine. Bir yandan da kendi kendisine: «Çocuğun haklı olarak sinirleri bozuldu.» diyordu. «Senelerdir hergün yeni bir saçma dinliyor. Çekilir mi, elbette bozulur.» -Gençkız, eğer renklerden bir an için başını kaldırıp, anasının bu yorumlarını duymuş olsaydı, «ya senin başparmağın?..» diyebilmek için içi gidecekti anasına.- Bir üçüncü yandan da, hâlâ kızının gözlerini bulmaya çabalıyordu dikkatinin yeterince. Ama dikkatinin yeteri, hemen oracıkta (!) renkleri seyreden kızının gözlerini buluvermeye bile yetmiyordu. Sonunda yoruldu, aramaktan vazgeçti ve birden çilekleri hatırladı: «Acaba ağızlarını sıkıca kapatmış mıydı?»

Anneanne böyle diyordu ya, bütün umutsuzluğuna rağmen «işi» nin geçmiş olabileceğini kesmiyordu aklı bir türlü. Yarın sabah, doğacak olan güneşin «o tatlı sıcak» lığını terliklerinde tada tada mutfağa girecek, aptes suyunu ısıtacak, sardunyaları sulayacaktı. Güneş, işte bunun için, yarınki sabaha yetişebilmek için koşar adım uzaklaşıyordu çitlembikten...

«Korkuyorum, Kevser.» diye fısıldadı; elleri karanlık, ıslak topraklar kadar soğuk.

«Ampul yüz mumluk oldu muydu, karanlık vızgelir.» diye düşünerek seviniyordu kız şimdiden yaklaşan karanlığı umursamayarak.

Yaklaşan karanlığı ışıklarla donatıp aydınlatıyordu imgeleminde, böyleyken onaştırtıp, o soğuk terliklerle değiştirtemiyordu kendi kendisine.

«Korkuyorum Kevser...»

Çamaşır ipeklerinin renk renk desteleri, yüz mumluk ampul ışığında kimbilir nasıl parıldardı!..

Son parıltılar!.. Her kopan gergin, ölümsek saniyeden sonra çevrene az daha yaklaşan, az daha solan... Çitlembik yapayalnızdı. Ta... karşıda, toprak yolun dönemecinde yapayalnız, karanlık, güneşsiz, çaresiz, hemen ardından ha çıktı ha çıkıverecek «kırmızı» sıyla.

«Söyle Kevser, güneş kırmızı şapkalıyı beklemeden gidecek mi dersin?»

«Kırmızı» yı düzeltip, «kıpkırmızı» yapabilmek için az daha renklerin arasından fırlayacaktı Gençkız, herşeyi unutup!..

«Ha, Kevser?»

«Kırmızı şapkalıyı beklese de, onunla beraber çekip gitse daha iyi olacak bana kalırsa.» diye inledi Kevser.

Tutuşan gözlerini çitlembikte mi, yoksa güneşte mi bırakacağını bir türlü kestiremeyerek, vücudu bir tahtadan daha katı, dimdik, buz gibi, buz gibi ter içinde; dün gece gördüğü düşü en yanlışsız biçimiyle anlamaya çalıştı son defa olarak.

«Tıpkı böyle yatağımdaydım,» diye başladı. «Çitlembik te tıpkı böyle ta... karşıda, yerinde, dönemecinde.»

Tanrım, şu güneş batana kadar başka ne düşünebilirdi? Kavanozları sardunyaların dibine sıralamıştı. Birlikte yanmışlardı bugünkü güneşten cayır cayır. Çilekler için iyi, ya sardunyalar? Üstelik te bugün sulanmamışlardı.

«Adam, çitlembiğin hemen arkasından çıkıverdi. Başında bir şapka vardı ve şapkasının rengi yalansız kıpkırmızıydı.» Sesi çok hafiflemişti, titriyordu ve çokgüç işitiliyordu.

Neyse, doğru söyledi, diyerek rahatladı Gençkız. Yoksa dayanamayıp, başparmağın ortamına adımını atmaktan kendini alıkoyamayacaktı bu sefer artık. İyi ki doğru söyledi, dedi. «Kırmızı» demedi.

«Ben yatağımdaydım. Güneş yolun sonunda, batmak üzereydi.»

«Tıpkı şimdiki gibi.» dedi Kevser, sabırsız, için için sevinerek. Şunun

dost

TÜRK SANATINDA YENİNİN GÜZELİN DEĞERLİNİN DOSTU

Ayda Bir Çıkar

Sahibi : **Salim ŞENGİL**

Yeni dizi

Sayı : 9 — Cilt : 8 - Aralık 1961

Yazı İşleri Sorumlusu : **N. ŞENGİL**

İdare yeri : Rüzgârlı S. Ove han. Da. 4 - **ANKARA**

Tel : 11 98 29

Abonesi :

Yıllık 18 TL. — 6 Aylık 10 TL.

Dış ülkeler için bir mislidir.

Öğretmen ve öğrencilere % 20 İndirme yapılır.

İlân şartları : Santimi 12 lira

Sürekli olarak 6 sayı verenlere % 10, 12 sayı verenlere ise % 20 indirim yapılır.

Basıldığı yer :

Resimli Posta matbaası Lmt. Şirketi — ANKARA

şurasında ne kalmıştı ki? -Başparmağını sinirli sinirli oynattı.- Bir iki dakika birşey... Işınları -çok şükürgitgide eksiliyordu.

«Adam, dönemeci kıvırmış, güneşe doğru yürüyordu. Ben yatağımdaydım. Adamın her adımı güneşin bir ışınını eksiltiyordu.»

Gençkız, kırmızıdan başka bütün öbür renkleri zar zor seçebiliyordu eksilen ışınlarda. Bir tek kırmızıyı, kıpkırmızı.

Ter, buz gibi ter, Anneanne'nin incecik dudaklarının üzerinde boncuk boncuktu. Güneş ve çitlembik arasında mekik dokuyan gözlerinden başka herbir örgeni de buz gibi, kıpırtısız.

«Ben yatağımdaydım.» diye devam etti. «Adamın her adımıyla uçacak gibi hafifliyor gibiydim. Ya da nasıl anlatayım, sönmek üzereymişim gibi. Sönmek üzere olan güneş gibi. Yâni adam, kıpkırmızı şapkasıyla...»

«Kıpkırmızı şapkasıyla...» diye tekrarladı Gençkız mırıltıyla.

Anneanne güçlükle yutkundu.

«... beni, güneşe yetiştiriyordu.» diyerek bitirdi sözlerini.

Gençkız, elinden gergefi bırakmıştı. Yüzünde takılgan, şeytanca bir parıltı vardı.

«İyi düşün,» dedi Anneanne'sine. «şapkanın kıpkırmızı olduğundan emin misin?»

Günbatımına çok az bir zaman kalmıştı! Öyle ki, adamın çitlembiğin arkasından anca görünüp, dönemeci de kıvırdıktan sonra, toprak yolu adımlarıyla bitirebileceği kadar bir zaman!.. Kulaklarıyla torununa sımsıkı tutundu:

«Evet,» dedi. «Evet, evet, çabuk söyle!»

En iyisi gidip sardunyaları sulamalı -kavanozların ağızlarını da yoklamış olurdu hem-, dedi Kevser. Artık bir iki dakika bile bekleyemeyecekti.

Gençkız, yüzünde takılgan, şeytanca parıltı. Anneanne'sinin kaskatı kesilmiş, dimdik gövdesini gülümseyerek süzdü arkasından, sonra, az önce elinden bıraktığı gergefin tam ortasındaki tavus kuşunu, kollarını gere gere, esneye, esneye seyretti. Nasıl olsa yüz mumluk ampulu almaya kesin kararlıydı ya, umursamıyordu karanlığı falan.

«Diyeceğim şu,» dedi. «biraz olsun aklını kullan da, ferahla, kendine gel... Sen hiç ömründe kıpkırmızı şapka giyen adam gürdün mü?»

Sözünü henüz bitirmişti ki, Anneanne kısa, korkunç bir çığlık attı. İkisi de pencereye koştular.

İnanılır şey değil! ADAMIN ŞAPKASI KIPKIRMIZIYDI!

Sayısız düğümlerin birbiri ardından çözülmeye başladıklarını duydu Anneanne vücudunda. Ağzı yana kaydı, incecik dudaklarını güçlükle kıpırdatarak:

«Beni yatırın.» dedi.

İkisi şaşkın, ama yalnızca şaşkın -onu duymamışlardı-, adamı, dönemeci kıvırıp toprak yolu adımlarıyla bitirene kadar seyrettiler. Yol bitince, yâni kıpkırmızı şapkasıyla adam kendisine yetişince, güneş son ışınını da söndürdü.

Kendilerine gelip, yatağa koşuştular.

Anneanne boylu boyunca uzanmış, gevşek, hattâ bir başparmak kadar gevşek ve mutlu, gözleri kapalı, yorgunluğunun tadını çıkara çıkara, sabahtanberi ilk defa gerçekten dinleniyor gibiydi. O vakit, kırmızı şapkalının Anneanne'yi güneşe yetiştirmiş olduğunu anladılar.

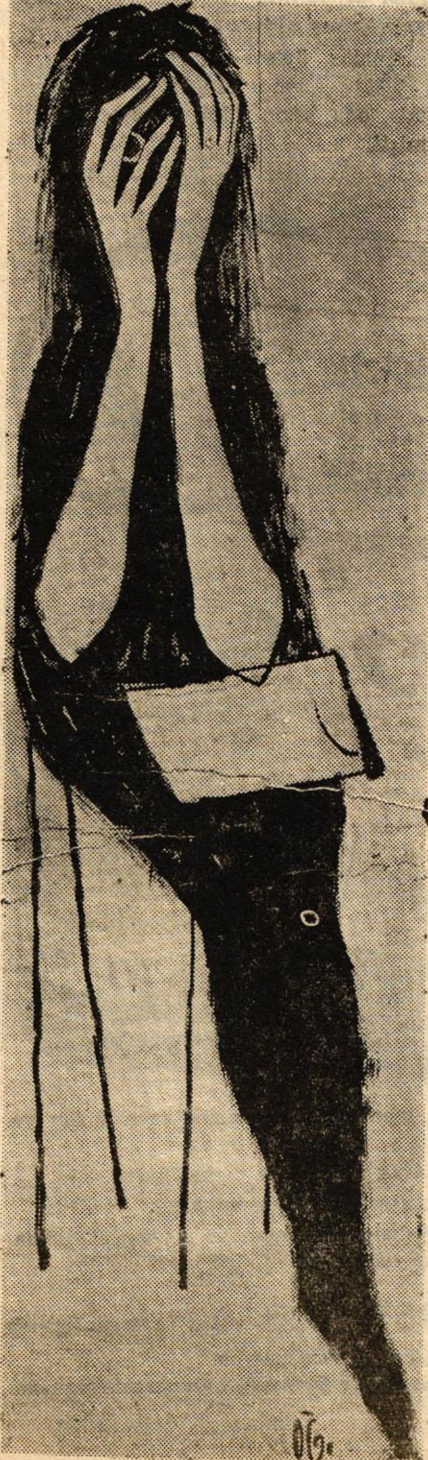
Anakız, öylece bakakaldılar.

Tavus kuşu gergeften çekip gitmiş, oda, serin çilek kokusunu yitirmişti.

Güner ENER

E L G İ N

Desen : Oğuz ARAL

Konuk gibiyim heryerde. Bütün kapıların aralığında görünmeyen bavullar duruyor. Bütün sigaralarda yol çıkıyor.

İçinde bulunduğum her düzeni bir çırpıda yıkabilirim. Ardıma bile bakmadan yollara düşebilirim. Beni tutan ne var buralarda?

Elim işe varmaz artık. Bunun nedenini anlatamam. Az önce yukarı çıkıp odaları dolaştım. Koğuştakileri tek tek yokladım. Kalıplaşmış soruları alışkanlıkla tekrarladım. Verdikleri karşılıklar hiç mi hiç kulağıma girmedi. Hastabakıcıya dönüp: «Siz gerekli olanları yapın, dedim- Her zamanki gibi. Olağanüstü birşey olursa bana bildirin.» Sonra onun kapısının önünden duraklamadan geçtim. -o son gelenin- Merdivenleri koşarcasına inip odama dar attım kendimi. Beyaz gömleğim terden sırsıklam sırtıma yapışmış. Çıkarıp bir köşeye fırlattım. Odayı enine boyuna adımladım durdum. Kafamdaki kargaşalık yatışınca masaya oturdum. Bir yerinden eklenilemez biçimde kopan düzen eski akışına -kısa bir süre için- döndü. Önüme temiz bir kâğıt çekip yazacaklarımı toparlamaya koyuldum.

İçeri dalgın bir yüzle girmişti. İki eliyle yıpranmış bir deri çantayı kavramış, kapının ağzında duruyordu. Sapını kemirmekte olduğum kalemi ağzımdan çekip

— Buyurun. -dedim- Ne istiyorsunuz?

Dudakları kıpırdadı. Sesi çıkmadı ama. Kalemi masanın üstüne bıraktım. -YENİ BİR TANE DAHA!-

— Şöyle oturun, konuşalım.

Tutuk adımlarla ilerledi. Sırtında kurşun rengi dümdüz bir elbise, gözleri yere eğik. Karşımdaki sandalyeye oturdu.

— Kendinizi rahat bırakın. Sigara içer misiniz?

Başını evet anlamında salladı. Paketi uzattım. Titreyen eliyle aldı. Çantasından çıkardığı bir çakmakla yaktı. Parmakları zifirden sararmış. Gözleri hep yerde.

— Işık sizi rahatsız ediyor mu? İsterseniz pencereyi örteyim.

Göz kapakları kalktı. Bomboş iki göz yüzüme dikildi.

— Anlamadım?

— Işık sizi rahatsız ediyor mu? Yani..

Sözümü kesti.

— Hayır. Farkında bile değilim.

Kalın, boğukça, etkileyen bir ses. Kalkıp pancurları kapadım.

— Adınız?

— ....

Soruyu yeniledim. Yine karşılık yok.

— Adınızı hatırlamıyor musunuz?

— Hatırlamak istemiyorum.

— Bir yakınmanız var mı?

— Hiçbirşeyden yakınmıyorum.

— Peki.. Buraya niçin geldiniz?

— Hastaneye yatmak için. Böylesi daha uygun.

— Nereden geldiniz?

— Bir önceki hastahaneden.

— Orada ne kadar yattınız?

— Uzun bir süre.

— Niçin yattınız?

— Yapacak başka şey olmadığı için.

— Kâğıtlarınız nerde?

— Yırttım.

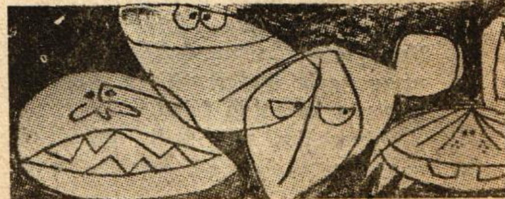
Bir sigara da ben yaktım. Keyifle.

— Kaç yaşındasınız?

— ....

Sigarasını tablada ezdi. Kaşlarını kaldırdı. Sonra yüzü yine o kayıtsız anlamını aldı.

— Geçirdiğiniz hastalıkları hatırlıyor musunuz?

Dudaklarının bir ucu yukarıya kıvrıldı. Alaycı bir gülümseme gibi birşey görünüp kayboldu.

— Bütün bu soruların karşılığı size ne anlatmış olacak sanıyorsunuz?

Rahatsızca öksürdüm.

— Buraya girmeniz için gerekli bunlara karşılık vermeniz.

Kendisi bir sigara çıkarıp yaktı. Çantayı tutan elini çözdü. İnce, uzun, şaşılacak kadar duygulu parmakları.

—ÖĞRENCİLİĞİMDEN BU YANA BİLDİĞİM, YILLARDIR UYGULADIĞIM ŞEYLERİ BİR KEZ DAHA DENEMELİ. OYSAKİ ŞU ANDA DIŞARDA, SONBAHAR GÜNEŞİNİN ALTINDA OLMAK DAHA İYİ.—

— Dışarda hava nasıldı? diye sordum.

— Farkında değilim.

— Neleri seversiniz?

— Hiçbirşeyi.

— Neleri sevmezsiniz?

— Hiçbirşeyi.

— Uykunuz nasıl? Bir de iştahınız?

— Gün ağardıktan sonra birkaç saat uyuyorum. Hatırlatılmadıkca da yemek yemek aklıma gelmiyor.

— İstediğiniz ya da beklediğiniz birşey var mı?

— Hayır.

—USA VURMA YOKLAMASI BİTTİ. SONUÇ: ÇEVRESİYLE İLGİSİ KESİLMİŞ. KENDİYLE DE. İKİNCİSİNDE BİRLEŞİYORUZ. GELELİM BELLEK YOKLAMASINA.—

— Kimseniz var mı?

— Hayır.

— Nerede otururdunuz hastahaneye yatmadan önce?

— ....

— Eğitim gördüğünüz okul hangisiydi?

— ....

— Geçmişe değin hatırladığınız en önemli olay nedir?

— Benim için önemli hiç birşey yok.

Ayağa kalkıp odada dolaşmaya başladım. Belli etmeden onu inceliyordum. Yapısı ve profili incecik. Görmeyen gözlerle, kaskatı oturuyor. Kitaplığın önünde kararsız duraladım. Ciltlerle dolu raflara şöyle bir göz attım. —NE BOĞUCU ŞEYLER! EVET, BOĞUCU. BÖYLE OLDUKLARINI BİLMEM NEYİ DEĞİŞTİRİR. ONLARDAN BAŞKA ÇIKIŞ NOKTASI KALMADIKTAN SONRA.— Masama döndüm.

— Nerede kalmıştık. Bakın şimdi sizinle bir deneme yapalım. Gözlerinizi kapayın.

Dediğime uydu.

— Tamam. Şimdi bu odadan aklınızda ne kaldıysa söyleyin.

Alnı kırıştı. Ellerini kucağında birleştirdi. Sustu.

— Peki. Gözlerinizi açın. Çevrenize dikkatle bakın. İyice bakın ama. Yine gözlerinizi kapayın. Şimdi ne hatırlıyorsanız söyleyin.

Bakışlarını odada çarçabuk dolaştırdı. Sonra gözleri kapalı bir süre bekledi. Konuşmaya başladığında sesi dalgındı.

— Masanın üstünde beyaz karanfiller. Kitaplık. Duvarda Gauguin'in «Manao Tupapau» su. Masanız. Pencere kenarının kediyi hatırlatan biçimde dökülmüş sıvası.

— Başka?

Gözlerini açtı. Dimdik yüzüme baktı.

— Başka birşey yok.

—DEMEK BÖYLE. BENİM VARLIKLARINI UNUTTUĞUM ÇİÇEKLERİ GÖRDÜ. KÜÇÜK ÇERÇEVEYİ DE. SU KEDİ DE NERDEN ÇIKTI PEKİ? KARANFİLLERİN SUYUNU DEĞİŞTİRMEYİ UNUTMUŞUM. PÖRSÜMÜŞLER. SON GÜNLERDE YORGUNUM. HEPSİ BU. DİKKAT DENEMESİ DE TAMAM. SPONTANE: SIFIR. VOLONTAİRE: ŞAŞIRTICI.—

— Kedilerle aranız nasıldır?

— ....

— Çiçekleri sever misiniz?

— Gerekli mi?

— Yoo.. Size bağlı. —BENİM İÇİN DE GEREKLİ DEĞİL ARTIK. OYSAKİ BİR ZAMANLAR BİR ÇİÇEĞİN BÜYÜMESİNİ İZLEMEK DOYULMAZ TAD VERİRDİ BANA. BİR BAŞKA DEYİŞLE: ÇİÇEKLERİMLE BERABER SOLUMAYI BİLİRDİM. HER YENİ YAPRAK TAPTAZE BİR SEVİNÇTİ. YAŞANTIYLA İLGİMİN İNCECİK BİR ANLATIMIYDI. ONUN BANA GETİRDİĞİ MENEKŞELER İSE DÜPEDÜZ MUTLULUK DEMEKTİ. YILLARDIR MASAMIN ÜSTÜNDE MENEKŞE GÖREN OLMADI.— Arkama yaslandım. Kollarımı bezginlikle yanlarıma salıverdim.

— Ailenizde ortak önemli bir hastalık var mıdır?

— Evet. Anlayışsızlık.

— Çevrenizdekilerden nefret eder misiniz?

— Bolca harcadığım bu duyguyu tükettim galiba. Varlıklarını ne kadar farketmesem de çevremde kimsenin olmaması yeğdir.

— Sıkılınacak, üzülünecek, sevinilecek şeyleri nasıl karşılar ve belirtirsiniz?

— Sevinmeyi unuttum. Öbürlerine de öylesine alıştım ki kayıtsız kalırım.

— Çok sevdiğiniz bir kişi bile olmadı mı?

Dudaklarını hafifçe kıstı. Gözleri hep dalgındı.

— Bir kişi mi? Başlangıçta hepsini çok severdim. Güvenirdim. Yıkılışlarımın korkunçluğu buradan geliyor zaten. Hepsi vızgelir artık.

Başım çatlıyacak gibi ağrımaya başlamıştı. Şakaklarımı oğuşturdum. —AFFECTİON KÜNTLÜĞÜ. BANA VIZGELMİYOR AMA. KORKAKLIĞIMDAN MI? HAYIR. HENÜZ ATILMAMIŞ KÖPRÜLER BULUNMASINDAN. KÖRELMEMİŞ İÇGÜDÜLERİMDEN. İÇİNDE KENDİMİ SİPSİVRİ, İĞRETİ DUYDUĞUM BU DÜZENİ BEN Mİ KURDUM? BİRBİRİMİZİ ÇOK SEVMEMİZ BİRLEŞMEMİZ İÇİN YETER DEĞİLDİ. ÇEVREYLE, TOPLUMUN AHMAKÇA KURALLARIYLA, İÇİNDE BULUNDUĞUMUZ KOŞULLARIN ÇETİNLİĞİYLE ÇARPIŞIYORDUK. SONUÇ: YENİLDİK. GERİYE UNUTMAK VE ÇALIŞMAK KALIYORDU. RENK-

SİZ DÜZENİ YÜRÜTMEK. ULU AĞAÇLAR YEŞİLLİĞİNDE ERİNÇ, GÜNEŞLİ GÜNLER, CİN BAKIŞLI ÇOCUKLAR DÜŞLERDE KALDI.—

— Size üç kelime vereceğim. Bunlardan bana bir dizgi yapın. Kelimeler şunlar: Güneş, ağaç, çocuk.

Duymamış gibi durdu. Kelimeleri baştan, tane tane söyledim. Gözlerinde ansızın koyu ışıklar dolaştı. Ellerini yüzüne kapadı yavaşca. Fısıldarcasına

— Ağaçların altından çıkınca güneş gözlerime saplandı. -dedi, bocaladı, güçlükle tamamladı- Kaybolmuş çocuk gibiydim her şehirde.

Doğruldum. O karşımda hâlâ elleri yüzünde duruyordu. —ASSOCATİON DES İDDEES. ALIŞILMIŞIN ÖTESİNDE. BENİM İSE BEYNİMİN İÇİNDE GÜNEŞLER, AĞAÇLAR, ÇOCUKLAR KARMAKARIŞIK.—

— Bunları bir yerde mi okudunuz?

Ellerini çekti. Maske gibi donuk bir yüz ortaya çıktı. Alacakaranlıkta elbisesi daha koyulaşmış, yüzünün soluk beyazlığı daha belirmişti. Kuru bir sesle.

— Uzun zamandır hiç birşey okumuyorum. -dedi- Ne kitap, ne dergi, ne gazete. Bunlar da şu anda aklıma geldi.

— Aklınıza gelen başka şeyleri de söyleyin lûtfen.

— ....

Sessizlik uzamaya başladı. Bir sigara yaktım. Ona da verdim. Aldı. Ellerinin titremesi artmıştı Yorulduğu besbelli. —ALGI GÜCÜNÜ DE YOKLAYALIM BU ARA.—

— Kulağınıza bir ses geldiği olur mu? Burnunuza bir koku, ya da dilinize değişik bir tad?

— Son günlerde hayır. İlk günlerde yaban kestanelerinin kokusunu duyar, durup dururken kapı zillerinin çaldığını işitirdim. Geri dönen birinin çaldığı zili. Hepsi yok oldu artık.

— Ya at kestaneleri?

Unutmuş göründüğü çantasına sımsıkı yapıştı yine. Yanakları belli belirsiz kasıldı. Sesi gitgide alçalıyordu.

— Durakta otobüs bekliyordum. Yaz ortasında sıcak bir gündü. Yolun kenarında kestane ağaçlarının gölgesine sığınmıştım. Kestaneler çiçeklenmişti. Yanımdan taraz taraz sesiyle bir gazeteci geçti. Çağırıp bir gazete aldım. Otobüs gecikince sayfaları çevirip şöyle bir göz gezdirdim. İşte orada, ikinci sayfada bir ilân, küçücük bir ilân. Gazeteyi yere fırlatıp koşmaya başladım. Ağaçların altından çıkınca güneş gözlerime saplandı. Kaybolmuş çocuk gibiydim. Orada, heryerde.

Gözlerinde yoğun bir yılgı, yine o karanlık ışıklar. Tükenmişcesine sustu.

— Korktuğunuz birşey var mıdır?

— Hayır. Bir zamanlar yalnızlıktan bir de O'nu yitirmekten korkardım. Artık korkacağım hiç birşey kalmadı.

— «O» dediğiniz kimdir? Bir erkek mi?

— ....

— Hiç evlendiniz mi? Cinsel durumunuz nasıldır?

— Evlenmeyi hangi anlamda alıyorsunuz? Yaşantımı paylaştığım bir erkeğim vardı. Okadar.

Uzun, onurlu boynunun üstünde başını dik tutuyordu.

— O zamanlar mutlu muydunuz?

— Hayır. -iyice yorulmuştu, uykuda sayıklarcasına konuşmaya başladı- Yine de onu yitirmekten korkardım. Onun dışındaki herşeye, herkese küskündüm. Tekbaşına girişilen yoğun bir uğraşın, vaktinden çok önce, gereğinden çok fazla yaşamışlığın yorgunuydum. Çevremden yalnız anlayışsızlık, baltalama, hiyanet görmüştüm. Bütün suçum onlara benzememekti, aykırılığımdı. Onlara sırt çevirip, mırıltılarına kulak tıkamayı öğreninceye kadar benden neler yitmişti. Sonra o geldi. Yaşantıyla aramdaki tek bağ oldu. Bu gerçek aşktı. Nasıl da karanlık, bitmek tükenmek bilmeyen.. Kimsesiz mahzenlerde yeşeren yosunlar denli yalnız onun havasında soluyabiliyordum. Günde kaç kez ölüp diriliyor, kaç kez çarmıhlara geriliyordum. Bu yıldız kaymasıydı. Koskoca bir akkor uzayda binlerce ışık yılı yol alıyor ve bu göz açıp kapayana kadar olup bitiyordu.

Çenesi göğsüne eğilmişti. Gözlerini görmüyordum artık. —BU BAŞ AĞRISI DİNMEK BİLMİYOR. İLÂÇ ALMIYACAĞIM AMA. ONLARIN DOĞRUSUYLA BENİM DOĞRUM HİÇ BİRBİRİNİ TUTMADI BAŞTANBERİ. BENİ EN ÇOK BEYENDİKLERİ GÜN, BENİM EN BÜYÜK APTALLIĞI EDİP EN MUTSUZ OLDUĞUM GÜNDÜ. LEŞ KARGALARI— Ayağa fırladım, koşup pancurları açtım. Sarı ışıklar içeri dol-

(25. Sayfada)

Samim KOCAGÖZ

Gençlik gençliktir

Önce telefon ettiler. «Geliyoruz!..» Dediler. Gündelik bir gazetede haftada bir edebiyat sayfası düzenliyorlarmış. Aradan bir saat geçti geçmedi, çalışma odama bomba gibi girdiler. İkisi hikâyeci, ikisi şairmiş. Tanıştık. Oturuturmaz,

«Sayfamızı nasıl buluyorsunuz?» Sorusunu sordular. Doğrusu, utandım. Özür diledim:

«Ben, o gazeteyi okumam. Hani kasıtla değil, falan gazeteye alışmışım bir kere...» Dedim. Hepsinin suratı asıldı. Bir an kalkıp gitmeyi akıllarından geçirdiklerini sezdim. Ayıp oldu doğrusu. İçlerinden biri,

«Öyleyse, bizim hikâyeleri, şiirleri, görmediniz, okumadınız, bilmiyorsunuz.» Diye çıkışır gibi söz etti. Büsbütün utandım. Hiç bir karşılık veremedim. Bir başkası, konuştu:

«Biz de sizinle sayfamız için bir konuşma yapmıya gelmiştik.»

Biraz kendimi toparlamıya çalıştım:

«Sayfanızı göremediğime göre, demek konuşacak bir sözümüz kalmıyor...» Diyecek oldum. Sarışın bir delikanlı nezaket gösterdi:

«Yok, biz sayfamız için değil, sizin için geldik. Edebiyat, roman, şiir, hikâye üstüne konuşalım. Konuştuklarımızı da sayfamıza basacağız.» Karşılığını verdi. Eh. İçime biraz su serpti bu yumuşama. Eşime seslendim. Misafirlere kahve buyur ettik. Kahveler içilirken, delikanlılar kitaplığıma şöyle bir göz attılar. Birinin gözleri parlar gibi oldu. Ötekinin dudaklarını büktüğünü gördüm. Bu bakışların bana mı, kitaplarıma mı olduğunu pek anlıyamadım. Odayı bir bulut almıştı. Gençler durmadan sıgaraların birini söndürüp birini yakıyorlardı. Hani ben de sıgarayı severim, severim ama, bu kadar çok sıgarayı benim inadıma içiyorlarmış gibime geldi. Sonunda şişmanca bir delikanlı, kâğıt kalem çıkardı. Beni sorguya çekmiye başladı:

«Söyleyin bakalım, bu sorumuza falanca kişi pek sağlam karşılık verememişti: Hikâye mi önemlidir, Roman mı önemlidir?»

Soğuk soğuk ter dökmiye başladım:

««Hikâye de önemlidir, roman da...» Diyecek oldum. Gençlerden biri,

«Hayır, roman daha önemlidir.» Diye çıkıştı. Bir başkası benden yana çıkar göründü. Önce bu ikisi karşılıklı tartışmıya girişti. Sonra ötekiler de katıldı tartışmıya. Uzunca bir süre tartıştılar. Ben, dikkatle konuşulanları izledim. Soru soran durmadan yazıyordu. Birden bana döndü:

«Size bir soru daha..» dedi, «Hikâye nasıl yazılır? Bu soruyu hikâyeci olduğunuz için sizin açıklamanız gerek...»

Kekeledim:

«Valla bilmem ki.. adama göre değişir herhalde, her yazarın kendisine göre bir yolu yönetimi olsa gerek...» Gibisine bir söz edecek oldum. Durakladılar. Karşılığımı beğenmediler. İri yapılıları içlerinden doğruldu. Kendisinin nasıl hikâye yazdığını anlatmıya başladı. Deneylerini, tutumunu, çalışmalarını açıkladı. Beriki durmadan yazıyordu. Aralarında yine bir süre tartıştılar. Sonunda iş yine bana soru sorulmasına geldi dayandı:

«Gelelim şiire, ikinci yeni meselesine!..»

«Gelelim...» Dedim, ama gelemedim. Delikanlılar benden önce yanaştılar. Kursağımda kaldı, beni hiç de konuşturmadılar. Bu konunun tartışması aralarında uzunca sürdü. Yazan, ha babam yazıyordu. Sonunda bana döndü kalemini cebine yerleştirirken,

«Teşekkür ederiz, çok faydalandık.. Parlak fikirleriniz var Samim bey...» Dedi. Kalktılar, ayrı ayrı elimi sıktılar. Tam çıkarken, sorucu, birden döndü:

«Dergilerde, gazetelerde yazılarınızı nasıl yayınlarsınız?» Dedi.

«Basbayağı,» dedim, «Salim'e yollarım, basar.»

«Salâh Birsel de Salim Şengil gibi arkadaşınız mı?»

«Lise sıralarında diz dize otururduk.»

Delikanlılar, anlamlı anlamlı birbirlerinin yüzüne baktılar. Birisi alay eder gibi söze karıştı:

«Ya Vedat Günyol?»

«Doğrusu,» dedim, «aramızdan su sızmaz, en aziz dostumdur.»

«Hüsamettin Bozok? O da arkadaşınız olsa gerek?»

«İstanbul'a gittim mi, otelde kalmama izin vermez, beni evinde misafir eder. Arkadaşlığımız sıkıdır.»

«Naim Tirali'ye gelince?..»

«Elbette arkadaşım. Çok severim Naim'i de...»

Delikanlılar, bir an durakladılar. Bu sefer benim yüzüme anlamlı anlamlı baktılar. Sonra geldikleri gibi, bomba gibi, evimden çıkıp gittiler.

Düşündüm kaldım, baktım kaldım arkalarından. Doğrusu ben de çok talihsiz bir kişiymişim. Ne var bunca gazete, dergi yöneticisi ile arkadaş olacak... Demek azbuçuk yazar diye adımız anılıyorsa, hep dost hatırı kazanmışız bu ünü!.. Yavaş yavaş delikanlılara öfkelenmiye başlıyordum ki, birdenbire içimden bir gülmek geldi. Öfkelenemedim. Ne de olsa barut gibi çocuklardı. Gençlik gençliktir. Yolları açık olsun. Başarıları onlara da dergi, gazete yöneticilerinin dostluğunu, arkadaşlığını kazandırsın...

GEÇEN AYIN İÇİNDEN

DİLİ DÖNMEYENLER — T. B. M. M. nin açılış gününde, sayın senatör ve milletvekillerinin and içmesi evde çocukların bile ayırt ederek tepki gösterdikleri yanlışlarla sürüp gitti. Çoğunluk «lâyik» diyemiyor, «lâ» yı uzatarak «lâyık» diyordu. Hele «egemenlik» sözünü hiç işitmemişler gibi «eğemenlik» deyip gidiyorlardı. Çocukların tepkisi -yanlışlar tekrarlandıkça- öfkeye döndü. Doğrusu söylenemiyen bu sözcüklerin taşıdıkları anlam ve kavramın sayın senatör ve milletvekillerince nasıl korunacağını doğrusu çok merak ettik.

ATATÜRK'ÜN YENİ BEKÇİLERİ — Meclis'in açılışında iki delikanlı milletvekili -başkanın unuttuğunu belirterek- Atatürk'e saygı duruşunda bulunulmasını hatırlattılar. Bunların devrimlere karşı tutumları belli kimselerle pek sıkı fıkı oldukları herkesçe biliniyordu. Atatürk'e ve devrimlerine pek sıcak duygular beslememiş olanların bu davranışlarını bir uyanış sayabilirsek seviniriz. Ama, Atatürk'ün kişiliğine saygı gösterip onun eserlerini yıkacak adamlarla elbirliğinde direnmek daha tehlikeli bir tutumdur. Kimbilir?...

DİŞİ SFENKS — Meclis'te dikkati en çok üzerinde toplıyan kimse, konuşmayan bir bayandı. Seçim kampanyasında halka «bağrı yanık Türk anası» diye tanıtılan bu bayan, bağrı gerçekten yanmış Türk analarının erdemli suskunluğu yanında sanki canlı bir yaygara idi. Atatürk'ün dizi dibinde yatan Türk çocuklarının eli öpülecek anaları ise unutulmuştu. İki Meclisli demokratik bir cumhuriyette, bize özgü bir ihtilâlin sonunda kurulmuş bize özgü bir demokrasinin cilvesiydi bu..

NELER YAPTIĞIMIZ ÜZERİNE — Cumhuriyet Bayramı'nda lokomotif yaptık diye bir övüntüdür gitti.. Çocuklar için yazılmış bir fen kitabını açtım. Okudum. İlk lokomotif projesi 1804 yılında yapılmış, ilk lokomotif 1825 yılında işletilmiş... Yüz otuz yıl sonra, göklerde roketler uçuşurken biz de lokomotif yaptık diye kıyameti koparıyoruz..

Yine o günlerde otomobil yaptık diye bayram ettik.. Geceleyin Radyoda otomobili gerçekleştiren yüksek mühendislerle bir röportaj yapıldı. Beş adet, kimi umum müdür ya da müdür, yüksek mühendis bir araya geldiler, otomobilin, nasıl yapıldığını anlatmaya çabaladılar, ama iki lâfı bir araya getiremediler. İçlerinde, sözlerine: «Netice itibariyle...» diye başlıyanlar da vardı... Anlaşılan, sayın yüksek makina mühendisleri, otomobil yapmak gibi önemli bir işle uğraşan, bu nedenle lâftan hoşlanmıyan, bu yüzden de iki lâfı bir araya getiremiyen gerçek «iş adamları»ydı. Bizim gibi «gevezelerden» değillerdi.

BÜYÜK AŞK — Bir ermeni yurttaşımız bir Müslüman kızla tanışmış, birbirlerini çok sevmişler.. Ermeni yurttaş bir yandan eşinden ayrılmak için mahkemeye başvururken, bir yandan da bir kliniğe koşarak sünnet olmuş.. Bu işte sünnet olan adamın mı, yoksa bunca yıllık eşinden olan eski karısının mı canı daha çok yandı, bilinmez.. Ya, bir kadını yuvasından, bir adamı da dininden, sünnet derisinden yoksun eden Müslüman - Türk kızına ne diyelim?. Ettiği hayır, Müslümanlığa kazandığı ermeni, yıktığı yuvaya değdi mi?.. Burada karşımıza yine din-ahlâk çelişmesi çıkıyor.. Müslüman - Türk bayan dine «hizmet» etti, ama geride boynu bükük bir aile bıraktı. Üstelik, gazetelere karikatürlük bir konu çıktı.

YURTSEVER SAYIN MİLLETVEKİLİ — Nadir Nadi'nin 19 Kasım 1961 günlü Cumhuriyet'teki başyazısında çok güzel anlatıldığı, yorumlandığı gibi; yurdun sayısız ana dâvaları dururken, «nev-heves» milletvekilleri olur olmaz konularda kanun tasarıları koyuyorlar ortaya... Güney illerimizden birinin, milletvekilliğini meslek edinmiş bir avukatı da kalkmış, Amerika'da yaşıyan yurda dönmiyen Türk hekimlerinin yurttaşlıktan atılmasını önermiş. Milletvekilinin keyfi yerinde elbette.. Meclis'in gedikli ögelerinden oldu.. Binlerce lirayı alıp rahat rahat yaşıyor.. Sonra, hastanesiz- eczanesiz- hiçbirşeysiz kasabalarda hastasını iyileştirecek en basit olanaklardan yoksun, merkezce unutulmuş, kendini rakıya vermiş, aldığı kısır maaşla çocuklarını beslemeye çabalıyan hekimlere yurtseverlik dersi veriyor.. Victor Hugo'nun bir sözü vardır: «Yurttaşları arasından ayrılıp yabancı ülkelerde yaşayan bir kimse, kaynıyan bir kazanın dışarıya attığı köpükler gibidir.» Sayın milletvekili, geçen yüzyılda söylenmiş olan bu sözü haklı bulabilir; buna bir şey diyemeyiz.. O zaman, kaynıyan kazanın saçtığı köpüklerin bir işe yaramadığını düşünerek dışarıdaki hekimleri unutması gerekir.. Ama, bugünkü dünyanın koşullarını,, Türkiye'nin uzmanlara verdiği ters değeri hatırlarsak daha dikkatli davranmamız gerekir. Bugün memlekette, mesleklerini yürütmeüten yoksun edilmiş, başka işler tutmuş nice uzman vardır.. Anlayışsız, kıskanç, cahil, kötü niyetli yürütmekten yoksun edilmiş, başka işler tutmuş nice sonra yurt dışında yaşıyan uzmanlar yine gelmezlerse o zaman Hugo'nun dediğine geliriz.

İNSAF! — Milliyet gazetesinin üçüncü sayfasında fıkralar yazan, yaşlı bir yazar vardır. Bu yazar Osmanlıcayı çok seviyor, ona «nefis lisan» diyor, sonra bu dili Türkçe savıyor.. Anakronik; ama bu da bir fikir diyelim... Gazetenin 27/X/1961 günlü sayısındaki yazısında yaşlı yazar şöyle bir olayı anlatıyor : «... bir dostum vardır... Bu zat -şimdi Osmanlıca diye aforoz edilen- güzel Türkçeye hakkiyle vâkıftır. Bu

nefis lisan onu öyle sarmıştı ki, hoşlandığı bir zatı görürse : «İyi oldu rasladığımız.» demez. «Bu tesadüfün kulunuzun ruhunda husule getirdiği sürur ve ibtihacın neşvesi ile müşerref ve mübahiyim!» der. Muhatabı anlarsa o da şüphesiz bundan onun kadar zevk alır, anlamazsa öküz gibi mel mel bakar.»

Demek ki, içinde, okumuş yazmışların bile ancak sözlükte bulabilecekleri «ibtihac» gibi sözcükler geçen bu tümceyi anlamıyanlar öküz'dür. Bugünün yurttaşı, yazarın yazdığı biçimde, dilinin dönmiyeceği bu sözcüğü bilmek zorunda mıdır?. Hiç değilse «iptihaç» diye yazılsa da okuyan telâffuzunda güçlük çekmese, aklında tutabilse de yaşlı yazar gibi bilgili zatlara sorabilse... Koca bir ulusu «ibtihac» sözcüğünü anlamıyor diye «öküz» yerine koyan bu yazarın yaptığını yaşına bağışlıyalım, «kusuruna bakılmaz» diyelim; ama, gazetenin genç, devrimci, her gün Atatürk'ten söz açan yöneticilerini nasıl bağışlarız?..

İŞTE BU! — Yaşlı yazarın bir başka yazısından, bir okuyucusuna verdiği cevabı aynı ile aktarıyoruz : «Okuyucumun arzusunu yerine getiremediğime üzüldüm. Bende köpek yavrusu yok. Fakat geçen gün istasyona giderken Sümerbank müfettişlerinden Âkif Bey'in evinin bahçesinde bir hanım kızın üç köpek yavrusuna emzikle süt içirdiğini gördüm. Üçü de tonbul tonbul, güzel mi güzel. Anaları sert bir hayvandı, her akşam bana havlardı. Annelerinin ne olduğunu sordum. Tren kesmiş! Acıdım. Bu eniklerden birini alırsanız hem hayvan kurtulur, hem de siz onu istediğiniz gibi terbiye edersiniz. Yavrular Yunus İstasyonu civarındadır.» (28/X/1961)

Yaşlı yazarın okuyucularına bu çeşit hayırlı yardımlarda bulunmasını anlıyoruz. Ne diye «ibtihaç» ları karıştırıyor.

Picasso 80 Yaşında

(1. Sayfadan)

olursa olsun herkes ressamın büyüklüğü üzerinde bir defa daha durmak fırsatını bulmuştur.

Yayınlanan albümde Picasso'nun her çağını yansıtan, şimdiye kadar hiç bilinmeyen tabloları bulunmaktadır.

Bu arada Douglas Duncan, Picasso'yla yaptığı bir konuşmayı açıklamıştır. Picasso'nun ilk resimlerinden birisinde Kutsal aile görülmektedir. Resimde önde Kutsal Aile arkada Mısır'dan bir görünüm çizilmiştir. Bu arada Meryem Ana'nın başı üzerinde bir takım şekiller vardır.

Douglas Duncan sorar:

— Bunlar yoksa Kutsal Ruh olmasın?

— Hayır, diye cevap verir Picasso, bunlar hurmadır.

Fethi NACİ

Dergilerin Getirdiği

PLÂNLAMA :

Devlet Plânlama Teşkilâtı, PLÂNLAMA adlı bir dergi çıkarmağa başladı. Birinci sayısı, Sonbahar 1961 sayısı, geçenlerde çıktı. Dergi, daha İstanbul'a gelmedi; Plânlama Teşkilâtında çalışanlar, çok önemli sorunlarla uğraştıklarından olacak, çıkardıkları derginin dağıtımının ve satışının plânlanması gibi ayrıntı sayılabilecek işlerle ilgilenmiyorlar galiba. Bunun için ben derginin posta adresini vereyim, abone olmak istiyenlerin işine yarar: Devlet Plânlama Teşkilâtı, Yayın ve Temsil Şubesi, Yeni Meclis Binası, Ankara. Derginin sayısı 1 lira. Yılda 4 kere Türkçe, 1 kere İngilizce olarak yayınlanacakmış. Bir yıl için tam abone 5 lira, yalnız Türkçe sayılar abonesi 4 lira.

Bu sayıda, Org. Cemal Gürsel'in İkinci Cumhuriyet ve Plânlama başlıklı yazısından sonra, Birinci Bölümde, Plânlama ve Devlet Plânlama Teşkilâtı hakkında bilgiler veriliyor. İkinci Bölümde, Dr. Mümtaz Soysal'ın Plânlama ve Demokrasi, Dr. Osman Okyar'ın İktisadî Gelişme Ölçüleri, Prof. Fikret Arık'ın İdarî Reform ve Reorganizaston, Prof. Sadun Aren'in Tasarruf Politikası, Orhan Türkay'ın Türkiye'nin Nüfus Problemi, Dr. Arif T. Payaslıoğlu'nun Sosyal Konularda Tatbikata Yönelen Araştırmalarla İlgili Bazı Meseleler, Mustafa Renksizbulut'un İthalâtımızın Bünyesi, Sektörler İtibariyle Dağılışı ve Döviz Tasarrufu İmkânları, Nejat Ölçen'in Fiyat ve Gelir Elâstikiyeti Hesabında Düzlemsel Korelasyon başlıklı yazıları, Üçüncü Bölümde de iktibaslar ve çeşitli yazılar var.

Bütün yazıları okuyamadım daha; okuduklarımdan biri üzerinde, Orhan Türkay'ın yazısı üzerinde, durmak istiyorum. Bir iki yıldır Türkiye'deki nüfus artışı iktisatçılarımızı kaygılandırır oldu. Orhan Türkay da öyle düşünüyor: «Fakat bugün çoğunlukla benimsenen görüşe göre geri kalmış memleketlerin çoğunda nüfus miktarı veya artış gelişme gayretlerini köstekleyici bir rol oynamaktadır.» diyor. Bunu şöyle açıklıyor: «Nüfus artış hızının büyümesi bu memleketlerin çoğunda nüfusun tabii kaynaklar ve mevcut istihsal malları üstüne zaten büyük olan basıncını artırmaktadır. Bu yüzden birtakım tabii kaynaklar daha büyük bir hızla tükenmekte, bir kısmı da gittikçe verimsizleşmektedir. Artan nüfusu beslemek ve aynı zamanda yeni gelen-

lenlere gerekli çalışma alanı bulmak için yeni topraklar açılmalıdır. Verimli topraklar her yerde bomboş beklemediği için marjinal topraklar ekime alınmakta, ziraatın zaten düşük olan verimi daha da düşmektedir.»

«Sınaileşme bir çözüm yolu olarak ortadadır. Ancak bu ol demekle olacak bir şey değildir. Ziraatta verimin artışına engel olan sebepler sanayiin de hızla kurulup büyümesine engeldir. Gereken yatırımların malî imkânı kolaylıkla ve hemen bulunamaz. Zaten fakir olan ekonomi gerekli tasarruf seviyesine erişmekte büyük güçlük çeker. Üstelik mevcut tasarrufların bile büyük bir kısmı nüfusa yeni katılanların ihtiyaçlarını karşılamak için kullanılmak gerekir. Doğum hadlerinin yüksekliği yaş bileşimi yolu ile de gelişmeye zararlı olur. Genellikle nüfusun yüzde kırkını onbeş yaşından küçük çocuklar meydana getirir. Doğum haddi düşük olan ileri memleketlerdekine oranla bu çok yüksek bir yüzdedir. Böylece geri kalmış memleketlerde müstahsil nüfusun taşımak zorunda olduğu yük daha ağırdır.»

Malthus'un, 1798 de, Essai sur le prencipe de population'u yayınlamasından bu yana, 150 yıldan fazla bir zaman geçti; ilgi çekici bir istatistiğe göre, bütün dünyada, şu son onbeş yılda, Malthusianisme'den yana, ya da Malthusianisme'e karşı yayınlanan eserlerin sayısı, bütün bu yüzelli yılda yayınlanan eserlerin sayısından fazladır. Bir iki yıldır bizde de nüfus artışına karşı yazılar yazılmasında bu eser bolluğunun etkisini aramak yanlış olmasa gerek.

Önce şunda anlaşmak gerek: Neyi neye karşı savunuyoruz? Liberal ekonomi düzenine karşı nüfus artışını mı, yoksa nüfus artışına karşı liberal ekonomi düzenini mi? Malthusianisme, toplumsal sorunlara yanlış bir çözüm yolu göstermekle kalmıyor, bu sorunların gerçek çözüm yollarını, yani ekonomik gelişmeyi ve toplumsal reformları, halkın gözünden de saklıyor. C. Clark şöyle diyor: «Malthus'u ilk dinliyen ve nüfus artışını sınırlamağa başlıyan ilk memleket İngiltere değil, Fransa oldu... Bunun ekonomik sonuçları hakkında Prof. Sauvy, 1954 te, Conference Mondiale de la Population'da, çürütülemez bir demeç verdi: Ekonomik gelişmenin anahtarı doğumların sınırlandırılması olsaydı Fransa bugün dünyanın en zengin memleketi olurdu, dedi.»

Nüfus artışı sorununu ekonomik düzenlerden bağımsız olarak incelemek yanlış yargılara götürür, sanıyorum. Başlıca amacı, artan nüfusun refahı değil, çok kâr sağlamak olan bir düzende, nüfus artışı elbette düzensizlikler getirir; ama az gelişmiş ülkeler, kapitalist ülkelerin yanılgılarını izlemek zorunda değildirler; ekonomilerini plânlıyarak, böylece, toplumsal gelişmelerine bilinçli bir nitelik vererek, artan nüfusun refahını sağlayıcı bir yol tutabilirler.

Malthusianisme'le doğumun kontrolunu birbirinden ayırmak gerekir. Bu konuda Orhan Türkay'ın dediklerine katılıyorum: «Doğum kontrolu, aile plânlaması, plânlı doğurganlık gibi birbiri yerine kullanılan deyimler, çiftlerin istedikleri sayıda ve istedikleri zamanda çocuk sahibi olmalarından başka bir anlama gelmez. (...) Bu yönde atılması gereken ilk adım kanun hükümlerinde gereken değişikliği yaparak: 1) Gebelik önleyici bilgilerin yayılması, araçların satılması yasağını kaldırmakla kalmayıp isteyenlere bilgi verme görevini yüklemek, 2) Gebelik önleyici araçların ucuza satılmasını mümkün kılacak tedbirleri almak ve 3) Bazı şartlara bağlı olarak çocuk düşürülmesine izin vermektir.»

PLÂNLAMA'yı, yurt sorunlarına ilgilenen, memleketimizin gerçeklerini tanımak isteyen bütün aydınlara salık veririm. Katılmıyacağınız görüşler olabilir, ama bunca hazır veri ile birtakım sorunları yeniden düşünmek, çözmeğe çalışmak olanağını elde etmiş olursunuz.

BİR HİKÂYE:

VARLIK dergisinin 1 Kasım 1961 sayısında Şahap Sıtkı'nın Sel adlı bir hikâyesi var. Güzel çemen, yaban lâleleri, kekik kokulu toprak, çobanlar, ilk yaz kuzuları, toklular, kıl çadırlar, yağmur, sel, gece, sürü sahibi... Şahap Sıtkı, müthiş bir geceyi, bütün ayrıntılariyle anlatıyor: Sakin, gürültü patırdı etmeden, soğukkanlılıkla. Hikâyenin etki gücü de buradan geliyor galiba. Güzel bir hikâye.

BİR SORUŞTURMA:

YEDİTEPE'nin 1-15 Kasım 1961 sayısında bir soruşturma var; «Şu sıralarda hangi kitabı okuyorsunuz?» ve «En son okuduğunuz kitap üzerine izlenimlerinizi kısaca anlatır mısınız?» diye sormuşlar, yazarların cevaplarını yayınlıyorlar.

«Şu sıralarda hangi kitabı okuyorsunuz?» sorusu sevimsiz bir soru gelmişti bana, «Bir şey okuduğum yok» diye cevap vereyim demiş, sonra gene doğrusunu söylemiştim. Merak ediyordum böyle cevap veren çıkacak mı diye; Özdemir Asaf, «Şu günlerde kitap okumuyorum. Yıllardanberi yazıp derleyip hazırladığım kitaplarımı yayınlamağa çalışıyorum. Önümüzdeki aylarda beşten fazla kitabım çıkacak.» diyor; İlhan Berk'in cevabı daha hoşuma gitti: «Ne zamandır hiçbir şey okumuyorum, şimdi de öyle.»

Ama asıl Arif Damar'ın cevabı hoş: «Bu anda Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nı, yanısıra da günlük gazeteleri okuyorum.» diyor. «Yanısıra da günlük gazeteler» sözü, bana, Camus'nün bugünlerde Ataç Kitabevi'nce yayınlanan Düşüş'ünü hatırlattı, şöyle deniyor onda: «Arada bir gelecekteki tarihçilerin bizden nasıl söz edeceklerini düşünüyorum. Yeni insan için bir tek cümle yetecek onlara: Sevişti ve gazete okudu.»

DİZELER:

Bu sayfalarda sevdiğim dizeleri anmak hoşuma gidiyor, bu işi sürdürmek niyetindeyim. İşte bu ayın dizeleri:

O kez karanlıklarda yeşeren ağaçtı susmak...

Doğan TÜRKER

Kantocu peruz sahiden yaşadı mı patron?

Ece AYHAN

Beni içiresi içiresi şu pezevenk Temmuzda.

Metin ELOĞLU

Bu senin eski zaman gözlerin yalnız gibi ağaçlar
gibi.

Turgut UYAR

Biz savaşlara gideriz, onlar üzgün,
Onlar savaşlara giderler, onlar üzgün,

Ülkü TAMER

Uzandım yerden usulca aldım gökyüzünü
Siz atmıştınız

Oktay RIFAT

Ben ömrümde aşk nedir bilmedim
Süheyla'yı saymazsak ha ha ha

Cemal SÜREYA

Ben bütün hüzünleri denemişim kendimde

Cemal SÜREYA

Ağlar bu mezarlıkta yörükler her gece
Bıkıp iri yıldızları davar sanmaktan
Düşünür eski günleri... iskândan önce
Geride kalmanın hüznü yamanmış yaman

Melih CEVDET

Belki hâlâ o besteler çalınır
Gemiler geçmiyen bir ummanda

Yahya KEMAL

Buğulandıkça yüzü her aynanın,
Beyaz dokusunda bu saf rüyanın
Göğe uzanır tek-ü tenha bir kamış,
Sırf unutmak için, unutmak ey kış,
Büyülü yalnızlığını dünyanın!

Ahmet MUHİP

Aşklar uçup gitmiş olmalı bir yazla
Halay çeken kızlar misali kol kola.

Ahmet MUHİP

Yazarın Çilesi

(1. Sayfadan)

insan haklarına... Mahmut Makal'ı İngiltere'den çağırdılar.. Gazetelerde «On beş dakikada pasaport veriliyor» haberi yayıldığı günlerde Mahmut Makal otuz gün pasaport bekledi. O günlerde Onat Kutlar adlı genç öykücü de pasaport ardında koşuyordu. Onu İstanbul'da oyalamışlar. Ankara'ya gelmiş görmüş ki İstanbul'da Ankara'ya yazı yazmayı gerekli görmeden genç adamı atlatıp duruyorlarmış.

Türkiye'de pasaport alabilmek için «hiç» olmak yeter.. Bakkal çırağı, silik bir bakanlık memuru, Mahmutpaşa'da kuyumcu, tüccar iseniz, yani işiniz sadece kendinizle ilgili ise pasaport alabilirsiniz.. Ama, fikir adamı, memleketin kaderi üzerinde düşünen, yazan bir kimse iseniz ilgililer yüzünüze katı katı bakar..

Mahmut Makal yalnız Türkiye'de değil, dünyada tanınmış bir yazardı. Bütün suçu, Türk köylüsünün içinde bulunduğu durumu iyi bilmesi, iyi yansıtmasıydı.. Yazıları ile bir yurtseverlik borcunu yerine getiriyordu. Elbette, enaz kendisine pasaport vermekten çekinenler kadar yurtsever olması için nedenleri vardı.. Ama, durum Meclis'e kadar duyurulmasaydı, gazetelerde ağır eleştiriler yazılmasaydı Makal'ı oyalıyacaklardı daha.. Eserlerinin başka dillere pasaport almasına engel olamıyanların onu memleket dışına göndermemekte inat etmeleri sadece gariptir.

Sami N. ÖZERDİM

sıvatlarda

K uşluk sıralarında büyük ırmağa
Uzanır titreyen bir elle söğüt gölgeleri
Akar su, uzak illerin ormanların miliyle bulanık
Bir özlem kuşlar yüreğe üç kuş uçar karşı dağa

Dağ dağ ardında açılmış bir gonca gül
Şimdi Ayşenin gözleri...

Düşer günün son ışığı çit damın aralığından
Bir us iliklenir bağrında gecenin bıçağı
Yağacak belli toprağın ılgınların kokusundan
Görüntüsüyle yağmurun dolanır ele yüze o örümcek ağı
Akar ayrılık betiksiz ilkel başıboşluğun usundan...

Belgin düşlerin bağaların suyun sesi çığlık çığlık.

Sekiz on nefes solur yorgun ayakların ucundan topraklı ellerin
Bir çocuk ağlar, tütün sarar dayıbaşı, terler bıyığı en gencinin,
Erkek bir bencil kıprantı davranır en uslusundan
Bir artıklık güçlü kollarında gerinir
En büyük bilgisi Sevi ve serçe yüreği Ayşelerin.

Dikenli pıtraklarcasına çatlar bulutlar birden...

Tam tarak çiçek koza, tüh... Tam pamuğa girilecekken
Önce ayak izleri silinir ırmak sıvatlarından
Uzar köyün yolu üç gün kısalır elleri üç gün yeniden...

Bir sararmış gül kanar şimdi mendilinde:

İki göz evi olacak ateşinin sönmiyeceği bir gün
Bir sedir ocağın karşısında, Hindistan cevizli kahvesi elinde
Sarmaşıklar gramofon çiçekleri çevrili bahçesinin
İçinde bir kuyusu, kar gibi, yataklar odasında,
Yastıklar olacak, yeşil başlı ördekler, işlediği Ayşesinin.

Çit damın arkasında ırmak ve söğüt ağaçları
Dağlar dağlar ırmağın arkasında...

Halil KOCAGÖZ

ABONELERİMİZİN DİKKATİNE:

Gereksiz yazışmaların önünü almak gayesiyle abonelerimizin adreslerinin üstüne iki sayı (Örneğin 1 — 12) yazıyoruz. Bunun biri abonenin başladığı, öbürü de biteceği sayıyı gösteriyor. Buna göre abonelerimiz her çıkan sayımızı eline aldıkça abonesinin hangi sayıda biteceğini görerek daha önceden uzatma işlemlerini yaptırmalarını kolaylaştıracaktır. Bunu yaptırmayanların aboneleri bitince — ayrıca hatırlatılmadan — dergileri kesilecektir. Şimdiden özür dileyerek bildiririz.

Nil ETEMOĞLU

Güzle

27 Mayıs devriminin hemen ardından bir vaveylâdır koptuydu: Haydin bakalım sanatçılar; toplumsal, ulusal, devrimsel gerçeklerimizin üstüne eğileceğiz... Memleket şiiri! Yurt resmi! Anavatan müziği! Türk sineması! Halk mimarisi! Köy romanı! Taşra hikâyesi-

Dur bakalım, diyorduk; kırklara karışmış sanatçılarımız bu coşkun çağrıdan şöyle bir hisse kapıp, işlerine dört elle sarılacaklar mı? Özenlerinde, yöntemlerinde, tutkularında bir değişim olacak mı? Evet, ilk ağız birkaç şiir, düzyazı sökün ettiydi kolaycacığından, çalçenesinden; artçı bölük çil yavrusu.. İyi de oldu bir bakıma; üç-beş Behçet Kemal daha türetmekle ne kazanırdı sanatımız? işgüzarca, içtensiz davranışlardan hangi yaşıyası güzellemeler, yapıcı etkiler doğuverecekti? Adamcağızın içinden gelmiyorsa, usu yatmıyorsa, yüreği oynamıyorsa; senin peşkeş çekmelerin neresini dürtecek onun?

1,5 yıl boyunca usul usul dindi bu pışpışlamalar; anladılar ki, toplumsal düzende, siyasal yönetimde bir gerçek gelişim, elverişli bir ortam sağlanamadıkça, sanatsal çabalar, ilkeler de bir kuytuda, kendincelikte gününü gün etmek zorundadır.. İşte, dergilere, kitaplara bakıyorsunuz; ozanlar bildiğini okuyup yazıyor yine; düzyazı sanatçılarının da raydan çıkmıya hiç mi hiç niyetleri yok! Yeni çağana bir hız giren ressamların sergilerine uğruyorsunuz; salt kaygıları morun yanıbaşını tatlı tatlı yeşillemek, şu eğri çizgiyi bu yuvarlacıkla kessem mi'cilik.. İyi de ediyorlar. Hatırlarsınız; geçen yıl, Akdevrim'imizin ertesinde, YENİDAL topluluğu İstanbul Şehir Gale-

Gelenler

risi'nde bir sergi düzenlediydi; tabloların hemen hepsi köyümüzden, kentimizden, yani bizden gerçekleri yansıtıyordu; hattâ 28 Nisan olaylarını konu edinmiş ressamlar da vardı oracıkta. N'oldu bu uyarıcı, tanımlayıcı, «ulusal» gösterinin sonucu? Apar topar tıktılar tümünü Balmumcu'ya; o madrabazların, o bozguncuların, o muhabbet tellâllarının yanıbaşına.. Neden: Komünistmiş bunlar! Neyse, -ülkesini, ulusunu vazoda çiçek, raks, soyunuk kadın, non-figüratif Sultanahmet camisi resimleriyle kalkındırmıya yeltenen bir bilirkişinin düpedüz suçlamasına karşın- suçsuzlukları belirdi, kesinleşti de yeni bir yüzkarasından kurtulduk.

Şehir Galerisi, başarısız, darmadağın bir KARMA SERGİ ile bismillâhladıydı yeni gösteri yılını; seçici kurulu olmıyan, memur kimliğinde kişilerin yetkileriyle yönetilen bu tür bir sanat barınağında sürçmeler olur elbette.. Ama, peşinden gelen sergilerin üçü epey ilginç. Özellikle Seniye Taylan'ın yapıtları üzerinde duralım: Kısa bir süre içinde, -sürekli çalışmaları, uğraşını yaşamıyla bir tutması, yeni bilgiler, görgüler peşindeliği sonucu diyelim- tez gelişmiş bir sanatçı bayan Taylan. **Soyut-Somut** özentilerinin ötesinde, kendi öz evrenini konu edinmiş, renklerini, biçimlerini o yalansız bildiriye danışıyor; yapı ister bir figür, ister bir görünü, ister konusuz, benzetisiz bir istif olsun; titiz, duygun, uslu kişiliğiyle beliren hep o sanatçı... Hepsi iyi, hepsi güzel mi yapıtlarının? Olur mu hiç! Orhan Peker'in, Nuri İyem'in bile sergilerinde irkildiğimiz, mırın kırın ettiğimiz az mıydı?

Aynı yerin başka bir bölmesinde Erdoğan Değer ile Kuzgun Acar sergiliyorlar son işlerini. Erdoğan Değer, Güzel Sanatlar Akademisi'nin süsleme bölümünden; non-figüratiflerinde de böylesine bir öğrenimden, eğitimden geçmiş olmasının tüm etkileri alabildiğine seziliyor; sizi şaşırtan, huylandıran, sokağa bir başkalıkla salıveren anlam güçleri yok o dörtköşelenmiş renk-çizgi uyarlıklarının.

Kuzgun Acar, sanat çevrelerinde -hele hele son günlerde- adı sık anılan sanatçılarımızdan. (Geçenlerde Paris'te düzenlenen bir uluslararası yarışmanın -heykel bölümünde- birinciliği kazandı.) Bu kez yeni bir gereçle işe koyulmuş Kuzgun Acar; koskoca çivileri birbirine pekiştirip, diken diken soyutlukta bir yapı kurmuş; kanıksanmış heykel geleneğini iteliyor, -tabiî bizde- tadılmadık **plâstik** bileşimler sunuyor. Ulusal gerçeklerimize eğilmek, beğenisi yok-yoksul halkımızı çekelemek, öykülü bir anlamcılığa sığınmak baş düşmanı.. Bir gazete konuşucusu sormuş:

— **Sanat görünüz?**

— **Tachisme'i tutuyorum. Soyut.. alabildiğine soyut.**

Üstelik ters, zorba bir sanatçı Kuzgun Acar; öyle alabildiğine soyut'u kıvırıp da çekilmiyor köşeciğine; -yine kendinden öğreniyoruz- Fransa'da boy göstermesine engel olmak istemiş kimi geri kafalılar, kıskançlar.. Kuzgun Acar bu, kurusıkıya eyvallah der mi!

— Vallaha, demiş; hepinizi gebertirim dayaktan!

Ve bildiğiniz gibi, ulusal övüncümüz bir başarı..

Kuzgun Acar önümüzdeki aylar Batı'ya gidip, -bileğinin hakkı- bir görgü, kurcalama, ustalaşma dönemi geçirecek kazandığı ödül sayesinde; kötü yılların, köpkötü koşulların tavsatamadığı bu sanat gönülüsü, oralarda pısacak, değil ya; bakarsınız sille-tokat, Luvr'da da bir köşeciğe kuruluvermiş... Eh, bizden de -eğer pasaport işlerinde bir aksilik zuhur etmezse- gidip seyretmesi!

ELGİN

(18. Sayfadan)

du. Pencerenin önünde soluk almaya çabalayarak durdum. Sonra ona dönüp

— Hangi yılda olduğumuzu biliyor musunuz? diye sordum.

Çenesini göğsünden kaldırdı. Işık ansızın gözlerini aldı. Kirpiklerini çabuk çabuk kırpıştırdı. Ellerini yüzüne kapadı. Duyulur duyulmaz bir sesle sekiz yıl öncenin tarihini verdi.

— Hayır. Yanılıyorsunuz. ve o günün tarihini söyledim.

Ellerini yüzünden çekti. Alnı kırıştı. Gözleri yılgıyla bulutlanıverdi.

— Olmaz!

Yürüyüp masanın üstündeki arkası ona dönük takvimi çevirdim. Gözlerin birinden bir cep takvimi bulup çıkardım. Bir de o günün gazetesini. Eline tutuşturdum. Bir süre ikisine de çarpılmış gibi baktı. Sonra inanılmaz bir ürküye uğradı. Sarsılıp çırpınmaya «Ah o kadar oldu mu?» diye hıçkırmaya başladı. Zile bastım. Gelen hastabakıcıya götürüp yatırmalarını, bir de Largactil enjekte etmelerini söyledim. Hastabakıcı bir yardımcı getirdi. İkisi onu alıp götürdüler. Çantası yere düşmüş kalmıştı.

Artık önümdeki kağıda ona değgin gözlemimi kısaca yazabilirim. Kimliğiyle ilgili yazacak tek birşey yok. Yalnızca giriş protokol sayısı olacak. Öz geçmişi, soy geçmişi, beden fonksiyonu, nabız, tansiyon bölümleri boş kalacak. Yakınmasına: «Toplum» genel durumuna: «İnsan» diyeceğim. Epicrise ise; «Affection küntlüğü, otisme, negativisme, mutisme belirtilerine dayanarak Schizophrenia tanılaması» yerine «Yapayalnızdı. Mutsuzdu. Savaştan vazgeçmişti.» olacak. Sonra beni çileden çıkaran son bölümü tamamlıyacağım:

... Bu bulgurlarla kliniğimize yatırılan hasta saat 4.45 de kendini pencereden, parmaklıkların arasından atmak suretiyle intihar etmiştir.)

İkinci bir kâğıt çekip istifamı yazdım. Her ikisini de masanın üstüne bıraktım. —BAŞLARINI SALLAYA, AĞIZLARINI BÜZE BÜZE DOĞRULAYACAKLARI ŞEYLERİ YAPMAKTAN BIKTIM. BÜTÜN KÖPRÜLERİ ATMAYA KARARLIYIM.— Odadaki özel eşyalarımı toplamaya koyuldum. Aralarına onun çantasını -içinde yalnızca bir paket sigara, bir çakmak, bir mendil, biraz para, bir renkli deniz kabuğu olan çantasınıda yerleştirdim.

dost'tan mektup

Bize gelen şiirlerin birçoğunda dikkatimizi çeken ortaklaşa bir yön var. Belki belirtileri, yöneltileri başka başka ama, çıkışları ortak. Bu ortaklaşa yön gerçeğe de pek uzak değil aslında. Birçok büyük ozanlar, «Şiirin anası ıztıraptır...» yahut, «Şiir ıztıraplarla beslenir...» gibi sözler etmişler. Abdülhak Hamit'in bunlara benzer başka bir sözü var: Şiirin tanımlanmasını istemişler ondan, o da şöyle demiş; «Şiir bir hakikati müthişenin tesiri altında kalıp hiçbir şey söyleyememektir.»

Gerçekten şiirin «ıztıraplarla», daha yüksek katta düşünürsek «kırılmalarla», çıkışta, büyük ilişkisi var belki. Az kimse mutluluğunu söylemek için şiire yanaşmıştır başlangıçta. Şiire heves eden delikanlıların çoğu, sevgilisi kendisini bırakıp gittiği için hevelenmiştir buna. Bazıları özgürlük olmadığı için şiir yazmak gereğini duymuşlardır. Özgürlük isteğini söylemişlerdir. Kimi «din elden gidiyor» gibisinden sarılmıştır şiire. Örnekler çoğaltılabilir. Ama bütün bunlar içinde en çok, sevgilisinin anlayışsızlığından yakınan bir, bir de kendini toplumun, insanların anlamadığından yakınanlar iki, her zaman çoğunluğu tutturmuşlardır.

Bir bakıma şiir, meslek edinilmediği dönemlerde çok sağlam birer psikanalitik anamnez durumundadır.

Demek oluyor ki, insanlar, şiire daha çok bungun, sıkıntılı zamanlarında yanaşıyorlar. Şiir daha çok bu anlarında insanların yanında oluyor. Yukarıda bu durumun gerçekle ilişkisini söylerken daha çok bunları düşünmüştük.

Gerçekten kişi, gereksiz bir kırgınlıkla, bir doymamışlıkla, her kişide bulunan bir anlaşılmama duygusuyla şiire başlayabilir. Ama ancak başlayabilir. Sürdürmemelidir. Bizim şiirimiz bu kırgınlığı, şiiri sürdürmek için gerekli sananların, hattâ bu kırgınlığı meslek edinenlerin hatalarıyla doludur. Örneğin bir Faruk Nafiz onca ozanlığından sonra tutar.

Sen bir ahu gibi dağdan dağa kaçsan da yine
Seni aşkım canavarlar gibi takip edecek.

der.

Bunun bir adı duyguya körükörüne bağlanmaksa, öbür adı, kindir. Şiiri kemiren, hattâ kişiyi ve duygulanmayı kemiren kin. Küçük, gündelik, ucuz kin.

Kişi, şiire tertemiz oturmalıdır. Ne kimseye kin duyarak, ne kimseye yakınlık. Belki bomboş. Daha doğrusu sadece şiire hazır. Bütün olanakları, bütün kinleri yahut yakınlıkları şiire yöneltilmiş olarak. Birtek mısra için bazan, bütün bir yaşamanın hatırlanmasını, hattâ bütün bir yaşamanın hesaplaşmasının yapılması gerekli.

Kutsal kitapların sadece şiirsel yapıları yüzünden bugüne kadar geldiklerini söylemekten çekinmeyiniz. Onların çoğu da bir çeşit kin taşır. Bir çeşit kin taşır ama, bu kin, bütün bir insanlığın yazgısını yöneten temelli bir duygulanmadır, üstelik şiire doğrudur yapısı, şiirlidir. Ençok bu yüzden sürerler belki.

Yukarıdaki sözlerimize dönelim yine. Bize gelen şiirlerin bir bölüğü, «bırakıp gitmiş olan sevgiliye,» «kendini anlamıyan kalabalığa,» «değerini vermeyen topluma», «yazgıya, talihe, toplum düzenine v.s. vs. ilençlerle, yakınmalarla doludur. Sanki öyle birşey ki, bu ozanların yakındıkları nedenler ortadan kaldırılsa şiirle ilişkileri de kalmayacak bunların. Oysa şiir, vazgeçilmez bir uğraştır. Belki bir kinle, bir kırgınlıkla başlanır, ama bir uğraş olarak sürdürülür. Yoksa, ozan otuzuna varmadan vazgeçer bu işten. Yahut daha önce. Yenince, yenilince.

Oysa ozan ne yenen ne yenilen kişidir, sadece sürendir. İşi bir yalvaçın işidir, yani şiir yazmaktır. Kendi yaşamasının, bütün yaşamalar arasında, bütün yaşamalar karşısında hesabını çıkarmaktır.

Yukarıda ne dedik, «ozan bir mısra için bütün bir yaşamanın hesabını çıkarmalıdır.»

Yetmez bile belki. Bir tek mısra için, sürecek bir mısra için, deneylerimiz, yaşamamız o kadar eksik ki...

Şiire bir kin'le, kırgınlıkla başlamak, belki evet. Ama böyle sürdürmeye çalışmak, şiiri bundan çıkan birşey sanmak hayır.

Tertemiz oturalım ona. Kinsiz ve kırgınlıksız. Böyle yaptığımız zaman, ancak o zaman şiiri, sadece okullu kızların ve delikanlıların sığınağı olmaktan kurtarır, bir uğraş saygınlığına eriştirebiliriz.

Yani gerçek katına...

A. H. ÇETİNKAYA : Bize şiirlerinizi toplu olarak gönderin.

H. AKER : İlgi duyduğumuz bir çok şiiriniz var. Yalnız hepsi de parça parça gelmişler. Mektupları geliş sırasına göre okuduğumuz için hepsini bir araya getirmek mümkün olmuyor bir türlü. Şiirlerinizi yenileriyle birlikte toplu olarak yeniden bekliyoruz.

H. UYSAL : «Kalan» adlı şiiriniz sadece büyük bir «görüntü» üstüne kurulmuş. Üstelik bu başarılı da verilmiş.

Başarılı da verilmiş ama, bu çeşit teknik başarılar şimdilerde çok şiirimizde. Hececilerden bu yana geçirdiğimiz deneylerden sonra, hattâ birçok aklı erenlerimizin küçümsemeye kalkıştıkları «ikinci yeni» deneyinden sonra, herkes teknikte eskisinden biraz daha ileri. O yüzden başka şiirlerinizi bekleyeceğiz.

A. ARIN : Size birşey söyliyelim. Bu sadece sizin şiirinizi okuduğumuzda değil, bize gelen şiirlerin çoğunu okuduğumuzda, bizi sarıveren bir duygu.

Acemiliğin, birtakım değerlere körükörüne bağlılığın (ki bunların çoğu aslında galiba alışkanlıktır.), o başıboş duygululuğun, en son, bazı şeyleri yapmakta

o kendine sarsılmaz güvenin izlerini, belirtilerini görmekle geliveren bir geçmişin, hüznü bu.

Yukarda söylediğimiz sözlerden yalnız birtekini açıklamak gereğini duyuyoruz: «Birtakım değerlere körü körüne bağlılığın, ki bunların çoğu aslında galiba alışkanlıktır» dedik, yalnız bunun. Bu alışkanlıklar nedir biliyor musunuz?

Daha çok yaşamada değil, şiirde, geçer olmuş duygulanmalarla şiir yazma konusunda eskimiş oyunlara bağlılık.

Dikkatli bir şiir okuyucusu, yazarı değil okuyucusu bile, birtakım oyunların şiirde daha öncelerde yapılmış olduğunu bilir, bu oyunların yeni bir biçimde olmadıkça kullanılmayacağını da örneğin,

«Sağır Ağrılar uykularca
gözler
gözlerin
Susar duygu......»

mısralarınız bu dediklerimize iyi bir örnek olabilir. Şiirinize denebilirse dramatik bir eda vermek için kullandığınız «gözler, gözlerin» yinelemeleri aslında, çoktan gelip geçmiş bir tekniğin son kalıntılarıdır. Bunları daha başka biçimlerde kullanamadıkça, böyle oyunlara pek kulak asmayın. Ne önemi var diyeceksiniz değil mi? Çok önemli aslında. Bir yerlerde çoğu ozanlarımızı yitirten, işte bu alışılmış şeylere bağlılık duygusudur. Sanıyoruz.

Bize Celen Kitaplar

★ **ALTIN ÇAĞI ÖLÜMÜN. Seyfettin Başçıllar'ın şiirleri. İstanbul Yeditepe Yayını. 45 S. 2 lira.**

★ **ÇAĞIRILMADAN GELEN. Maurice Maeterlinck'in oyunu. Çeviren : Memet Fuat. İstanbul de Yayınevi 100 kuruş.**

★ **DON-DUR SAN. Yavuz Donat'ın şiirleri. Mersin, Şairin adresi: Ticaret Lisesi Son Sınıf öğrencisi. 46 S. 150 kuruş.**

★ **EVREN ÜZERİNE DESTAN. İsmail Ali Sarar'ın şiirleri. İstanbul. Çağrı Yayınları (Konya). 64 S. 250 kuruş.**

★ **GECE BARI. Doğan Türker'in şiirleri. İstanbul, Büyükkervan Matbaası. 47 S. 250 kuruş.**

★ **GECEDEN DAMLALAR. Altay Kaynak'ın şiirleri. Ankara, P.K. 574. 48 S. 2 lira**

★ **EY TÜRK GENÇLİĞİ. Atatürk'ten seçmeler. Derleyen. Hüseyin Karakan. İstanbul, P.K. 20 Fatih 78 S. 2 lira.**

★ **SENİN ŞAİRİN. Yalçın Kaya Suner'in şiirleri. İstanbul, P.K. 123-Beşiktaş. 16 S. 2 lira.**

★ **SWEENEY AGONİSTS. T.S. Eliot'un oyunu. Çeviren : Ülkü Tamer. İstanbul, de Yayınevi. 100 kuruş.**

★ **TURGUT UYAR-EDİP CANSESER. Yazanlar : Hüseyin Cöntürk-Asım Bezinci. İstanbul, de Yayınevi. 3 lira.**

★ **ÜÇ AYRI YOL. İrfan Sönmezışık'ın şiirleri. İstanbul, Büyükkervan Matbaası. 47 S. 2 lira.**

★ **VAROLUŞÇULUK. Existentialisme. Jean-Paul Sartre'den çeviren: Asım Bezirci. 2. basım. İstanbul, Ataç Kitabevi. 64 S. 2 lira.**

★ **27 MAYISTAN İKİNCİ CUMHURİYETE. İsmet Giritli'nin yazıları.. İstanbul, TMGT. 111 S. 5 lira.**

★ EMMİOĞLU. Talip Apaydın'ın romanı. İstanbul, Remzi Kitabevi. 287 S. 750 kuruş. «Yeni Türk Yazarları: 18»

★ ARA KAPI. Hikmet Erhan Bener'in romanı. Ankara, Dün-Bugün Yayınevi. 132 S. 3 lira. «Bugünün Yazarları: 3»

★ KAMBİYO MEVZUATINA GÖRE DIŞ SEYAHATLERE DÖVİZ TAHSİSİ USULLERİ. (Seyahat Kılavuzu). Ankara, Dün-Bugün Yayınevi. 146 IV S. 10 lira. «Açıklamalı Kambiyo Mevzuatı Sayı: 1»

★ GİDE GİDE 3. Harran -Hoyrat-Mayın ve Irıp - Fikret Otyam'ın röportajları. Ankara, Forum Yayınları. 158 «Otyam'ın fotografları ile 5 lira.

★ BİR KADINA MEKTUPLAR. Bekir Tünay'ın nesirleri. Ankara, Ajans-Türk Matbaası. 67 S. 3 lira.

Sanat Sanatçılar

ÖZÜR DİLERİZ

Türkiye'de dergi çıkarmanın ne büyük dert olduğunu, bu işle yakından ilgilenenler çok iyi bilirler. Hele şu dizgi yanlışları, asabı düzgün olanları bile çileden çıkarmaya yeter. Dergi çıkaranların ilk düşüncesi, şu iki konu olur: Biri, dergiyi gününde, öbürü, dizgi yanlışı olmadan çıkarabilmek. Ne yazık ki bu ikisi de bir türlü olmaz. Bu işte, ne dergi sahibinin, ne düzelticinin kusuru vardır. Onlar ellerinden geldiğince, iyi niyetle, bu işin sorumluluğunu bilerek çalışırlar. Ama, olmayınca da, davulun sesini uzaktan dinleyenlere meram anlatmak gene onlara düşer.

Önce şu var: Bir aylık derginin, ayın birinde piyasada olabilmesi için, yazıların, en çok ayın onundan itibaren matbaaya verilmesi gerekir. Ne var ki bu hiçbir zaman olmaz. Çünkü yazarlar, yazılarını pekçok kere rica edildiği halde, ayın onunda yollamazlar. Hele bazısı, diyelim ayın yirmibirinde bir yazı yollar ve çıkacak sayıya girmesini ister. Yazısı girmezse gücenir. Bir arkadaşın gücenmesi, arkadaşın huyuna göre, dergicinin başına, çeşitli işler açabilir. Arkadaşın gücenmemesi için, yazı o sayıya girerse gene dert tir, çünkü bu sefer dergi gecikir. Matbaacı kafa tutar, araya başka iş sokar. İşler karmakarışık olur. Bu küçük bir örnek. Dergicinin dertleri saymakla bitmez. Örneğin dizgici meselesi vardır. Çeşit çeşit huyları olan dizgiciler vardır. Bazısı bazı sözcüklere karşı düşmanca duygular besler örneğin. Taş çatlasa, yüz kere yüzbin kere düzeltseniz gene bildiğini okur. Bazıları, şiirlerin baş harflerini düzeltir. Bazıları, düzeltmeleri hiç hesaba katmaz. Bir dergi için de ancak üç kere prova görülür. Ne kadar düzeltseniz, son dakika gene dizgicinin keyfine kalmıştır. Ya kavga edip matbaayı bırakmak gerekir, böyle olunca, ya sonuna kadar başında beklemek. Bu ikisi de olacak işlerden değildir.

Dost'un Kasım sayısı, anlatması uzun sürecek sebeblerle hem çok gecikti, hem ne yazık ki çok yanlışlarla çıktı. Uzaktan insana çok küçük görünen, çok hafif gelen öyle meseleler vardır ki, içinde yaşayanı, halkın söylediği gibi söylersek «katil eder». Bir dergicinin, asab bozukluğundan, matbaacısıyla, işçisiyle, dizgicisiyle sille tokat dövüşmesi görülmüş işlerden değilse de, hani bazan olur mu olur. Eğer dergici, bütün titizliğine, işine düşkünlüğüne, iyi niyetine, ciddiyetine karşılık, sadece, «lâübalilik», «vurdumduymazlık», «aldırmazlık» la karşılaşırsa, bundan başka yapacağı iş kalmıyor demektir.

Bize sinirlenen, yazılarındaki dizgi yanlışlarından dolayı bizi kınayan, titizlenen arkadaşlardan, okuyucularımızdan özür dileriz. Yalnız, şunu söylemeden geçmeyelim: Dost-un bu sayısındaki yanlışlar, gözlü - nün de, gözsüzün de göreceği kadar meydandaydı. Geciktiği de malûm. Biz bu arkadaşlardan sinirlenmeleri değil de, «geçmiş olsun» demelerini bekliyorduk.

Yeniden özür dileyerek, dizgi yanlışı olduğu açıkça belli olmayan bir iki yeri düzeltelim. Biri, Nedim Otyam'la, Hikmet Şimşek'in resim altlarının karışması, öbürü, Melih Cevdet Anday'ın Şiiri. Doğrusu şöyle olacak:

Unutamam o güz ikindisini
Her yanda alı al bir mutluluk
Terli bir at gibi gülümseyiverdi.

Öbür yazı ve şiirlerde gözden kaçanlar için, gene özür dileriz.

KUZGUN ACAR'IN PARİS'TEKİ BAŞARISI

Paris'te, 1959 yılında kurulmuş olan, Uluslararası genç sanatçılar sergisi, İki yılda bir açılmaktadır. Bu sergiye, her ulustan, yaşları yirmi ile otuz yaş arasında olan sanatçıların, plâstik sanatların her dalındaki eserleri kabul edilmektedir. 1961 sergisi, «Museé D'artmoderne» salonlarında açılmıştır. Sergiye elli ulus katılmıştır.. Bu sergide eserleri sergilenen Türk ressam ve heykeltraşları şunlardır. Ressamlar : Adnan Çoker, Nevin Çokay, Cemil Eren, Reşat Atalık, Tülay Turan, Erdoğan Değer. Heykeltraşlar: Kuzgun Acar, Hakkı Karayiğitoğlu.

Genç Heykeltraşımız Kuzgun Acar, bu sergiye göndermiş olduğu heykel ile, ikinci Paris Bienal'i heykel bölümü birincisi olmuş ve ödülünü kazanmıştır. Kuzgun Acar, Paris'te beş ay konuk olarak kalacak bir madalya alacak ve 1962-1963 yılları arasında Paris'in tanınmış bir galerisinde sergi açabilecektir.

Kuzgun Acar, plâstik sanatlar alanında, dünya ölçüsünde başarı kazanan ilk Türk sanatçısıdır.

Kuzgun Acar'ın yaptığı heykeli beğenip ödül veren jüri, çeşitli uluslara ait oniki kişiden kurulmuştu Jüride Türk üye yoktur.

ÖDÜLLER :

Hamburg hemşerileri derneği, Hamburg'lu şair ve edebiyatçılar için, 10.000 marklık bir armağan kurmuştur. Hamburg'da ayrıca devlet edebiyat, müzik ve heykel armağanları da vardır.

PASTERNAK'IN ŞİİRLERİ :

Rus şairi Boris Pasternak'ın şiir külliyatı geçen hafta Moskova kitapçılarında satışa çıkarılmış ve 30.000 basılmış olan külliyat hemen tükenmiştir.

TEKNİK ÇAĞDA EDEBİYAT :

Onüç Kasımdan bu yana, Batı Berlin'deki Teknik Üniversitenin konferans salonunda, onaltı yabancı yazar sıra ile kendi eserlerini okuyacaklardır. Uluslararası bir sanat olayı olan bu toplantının konusu, «Teknik Çağda Edebiyat» tır. Şubat ayına kadar sürecek olan bu toplantıya, Fransız yazarlarından Natalie Sarraute, Michel Butor, Romen asıllı Eugène İonesco, İtalya dan, Salvatore Quasimodo, İsviçre'den Dürrenmatt, Amerika'dan Henry Miller, William Goyen, Arjantin'den Dos Passos, Polonya'dan Witold Gomgrowicz katılmaktadır.

VERİLEMEYEN BİRİNCİLİK ARMAĞANI :

Puccini'nin doğumunun yüzüncü yıldönümünde, Milano Scala operası tarafından açılan, opera eserleri, yarışmasında, hiçbir eser birincilik alamamıştır.

YENİ BİR ARMAĞAN :

İtalyan Kitapçısı Eugeni Balzan tarafından kurulmuş olan «Uluslararası Balzan Armağanı» İtalyan Dışişleri Bakanlığı tarafından kanunlaştırılmıştır. Nobel Ödülünden daha zengin olan «Balzan Armağanı» her yıl barış, ilim, sanat ve edebiyat alanında başarı gösteren kimselere verilecektir.

JAMES THURBER ÖLDÜ :

Bundan bir süre önce beyin tümöründen gözleri kör olan Amerikalı karikatürist ve güldürü yazarı James Thurber Altmışaltı yaşında ölmüştür.

SALİH URALLI AKADEMİDE :

Dergimiz yazarlarından, ressam Salih Urallı, İstanbul Akademisi Resim Teknolojisi öğretmenliğine atanmıştır.

BİR SOVYET ROMANI :

Sovyet yazarı Eman Kasakewiç'in «Mavi Defter» adlı romanı, Moskova'da yayınlanmıştır. Romanda, Lenin ile Sinowyew'in beraber Rusyaya dönmeleri, Sinowyew'in sürgünde, Leninin en yakın iş ve fikir arkadaşı olduğu belirtilmektedir. Lenin öldükten sonra Sinowyew, Stalin ve Kamanew ile «Kollektifciler İhtilâlciler İdaresi» ni kurmuş, 1927 ve 1932 yılında yaptığı muhalefetten dolayı komünist partisinden çıkarılmış, 1936 yılında ise, Stalin'in emriyle, Kamanew, ile beraber kurşuna dizilmiştir. Kruşçef'in son parti kongresinde yaptığı konuşmalardan sonra bu romanın yayınlanması çok ilgi çekici görünmektedir.

KAPALI GİŞE OYNAYAN OYUN:

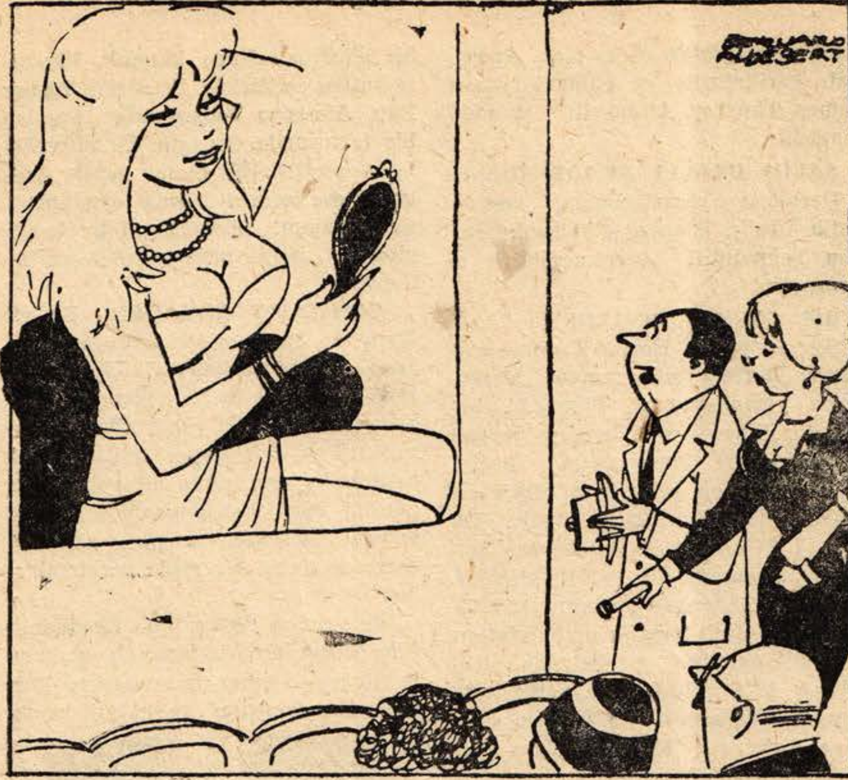
Bert Brecht'in Frankfurt şehir sahnesinde oynayan, «Galileo Galilei adlı oyunu, haftalardır kapalı gişe oynamaktadır. Bundan sonraki oyunların biletleri tümden satılmıştır.

Öte yandan, Stuttgart'daki Würtemberg devlet tiyatrosu genel intendantı Prof. Dr. Hans Schaefer, Bert Brecht'in «Gerçekten bir Marksist ve komünist olup olmadığı» sorusuna şöyle cevap vermiştir: Kafka'yı bir yana bırakırsak, Brecht, içinde bulunduğumuz yüzyılın Alman dilinin en önemli şairidir. Brecht'in eserleri okunmalı ve oynanmalıdır. Onun eserlerini tanımazsak, kültür hayatımızı fakirleştirmiş oluruz. Brecht'in eserlerini oynamazsak, Ulbricht zarar görmez, biz görürüz. «Buna karşılık, Viyanalı tiyatro eleştiricisi Friedrich Torber Batı Almanya radyosunda yapılan bir tartışmada demiştir ki: «Brecht'in önemini takdir etmek gerek. Ama onun eserlerinin batıda oynanmasına karşıyım. Komünizmi bu kadar güzelleştirmeye uğraşan eser az bulunur.»

GONCOURT ARMAĞANI: Bu yıl «Tanrının Merhameti» adlı romanıyla Jean Cau'ya verilmiştir. Jean Cau 1925 yılında Bram'da doğmuştur. Daha çok ilgi çekici röportajlarıyla tanınan Cau, adı geçen romanda bir hapishane hücresinde bir çok suçlar işlemiş dört kişi arasındaki konuşmaları vermekte, böylece okuyucu üzerinde derin bir etki yaratmaktadır.

Öte yandan 1961 yılının Reaudenot armağanını «Buğdaylar» adlı romanıyla Roger Bordier kazanmıştır. Bordier, ilk romanını geçen yıl yayın-

— **Daha yakından görebileceğim bir yeriniz yok mudur?**

lamıştı.

EDEBİYAT MATİNESİ

Mevsimin ilk edebiyat matinesi, «Sahne Çığ» topluluğu tarafından, Dil Iarih-Coğrafya Fakültesi salonlarında yapılmıştır. Toplantıya, Salah Birsel, Sunullah Arısoy, Nezihe Meriç, Abdullah Rıza Ergüven, İlhan Berk; Devlet Tiyatrosu sanatçılarından da, Hepşen Akar, Suat Taşer, Kerim Afşar, Raif Alnıaçık, Semih Sergen katılmışlardır. Pek iyi düzenlenmemiş, oldukça uzun tutulmuş olan program, salonun çok soğuk omasına karşın ilgiyle izlenmiştir.

GONCOURT EDEBİYAT ARMAĞANI

Bu yılki edebiyat armağanını, «La Pitié de Dieu» adlı romanıyla, Fransız gazetecisi ve yazarı Jean Cau kazanmıştır. Cau önceleri Jean-Paul Sartre'ın sekreteriydi.

CENAZE ŞARKISI

Budapeştedeki Çingene orkestralarına, artık bundan böyle «Cenaze evden dışarı çıkarıldı.» adlı popüler şarkının sık sık çalınmaması için gizli emir verilmiştir. Son günlerde Budapeşte'den Viyanaya gelen seyyahlar, Stalin'in cesedinin Kremlindeki Mosoleumdan dışarı çıkarıldığını terennüm eden bu şarkının Macar halkı tarafından çok sevildiğini, çingene orkestralarının durmadan bu şarkıyı çaldıklarını bildirmektedirler.

ZENCİ MEZZOSOPRANO

Bu yıl Bayreuth festivalindeki «Tannhaeuser» temsilinin «Siyah Venüs»ü 24 yaşındaki Amerikalı zenci Mezzosoprano Grace Bumbry Batı Berlin yüksek müzik okulunun konser salonunda ilk lied resitalini vermiş ve büyük bir başarı kazanmıştır. Sanatçı yarım saat kadar alkışlanmıştır.

LEONİD PASTERNAK'İN SERGİSİ

Ünlü Rus yazarı Boris Pasternak'ın kardeşi, ressam Leonid Pasternak'ın eserlerinden meydana gelen bir sergi, önümüzdeki ilkbaharda Münih'de açılacaktır. Ressam'ın Oxford'da yaşayan iki kızı babalarının beşyüz'e yakın tablosunu sergileyeceklerdir. Böylece ressam Pasretnak'ın eserleri ilk olarak Batı Almanya'ya tanıtılmış olacaktır. Odesada doğan Leonid Pasternak daha sonra Münih Güzel Sanatlar Akademisinde bulunmuş, Birinci Dünya Savaşından önce de uzun bir süre Münih'de yaşamıştır.

YUGOSLAV FİLMCİLİĞİ

Bir Yugoslav jürisi, 30 Kasım — 10 Aralıkta Los Angeles'te yapılacak film festivaline Yugoslavya'nın da iki uzun filmle katılmasına karar vermiştir. Bu Filmler, Buajic'in «Programsız Tren» i ve Skubinja'nın bu yıl Venedik Festivalinde ödül kazanan «Kaybolan Kalem» idir.

Dokümanter ve kısa film janrında, Leipzig'de ödül kazanan Djordjevic'in «O» adlı filmi, Starbac'ın «Bütün Çocuklar Yolculara el sallar» adlı kordelasıdır.

«Canlı resim» sınıfından ise, Cork ve Oberhausen'de birincilik kazanan «Pikolo» adlı eser Los Angeles'e gönderilecektir.

BÜTÜN İLÂN ve
REKLÂMLARINIZ
için

BASIN İLÂN
KURUMU

224384
224385

CAĞALOĞLU _ TÜRK OCAĞI CAD.

H.U.

(Basın 10615/17529 - 39)

DOST YAYINLARI

ROMAN:

1 — Acemiler, Hikmet Erhan Bener (*) 200
2 — Sokaktaki Adam, Atillâ İlhan (Ciltli) 600
3 — Babamla Geçen Günler, Clarence Day (*) 200
4 — Hasangiller, Tarık Dursun K 200
5 — Gordium I, Hikmet Erhan Bener 250
6 — Hatırladıklarım, Eleanor Roosevelt (*) 150
7 — Üç Yüzlü Adam, H. A. Philbrick (*) 100
8 — Şehir Çocuğu, Herman Wouk (*) 100
9 — Abraham Lincoln, Emil Ludwig (Ciltli) 400
10 — Kiralık Oda, Georges Simenon 200
11 — Sanık, Alexender Weisberg 200
12 — Polis Müfettişi Kadavra, Georges Simenon 300
13 — Zenciler Birbirlerine Benzemez, Atillâ İlhan 300
14 — Ayaşlı İle Kiracıları, Memduh Şevket Esendal ... 400
15 — Otlakçı, Memduh Şevket Esendal (Ciltli) 600
16 — Mendil Altında, Memduh Şevket Esendal (Ciltli) . 600
17 — Belâlı Yer, Erskine Caldwell (Ciltli) 600
18 — Ne Ekersen, Mehmet Seyda 400
19 — Dünya Evi, Orhan Kemal 500
20 — Kızgın Toprak, Jorge Amado 600
21 — Duru Göl, İlhan Tarus 500

HİKÂYE:

1 — Karınca Yuvası, İlhan Tarus (*) 125
2 — Dost, Vüs'at O. Bener (*) 125
3 — Grev, Orhan Kemal (Ciltli) 300
4 — Tepedeki Ev, Umran Nazif 100
5 — Şu Babamın İşleri, Carlos Bulosan 200
6 — Kardeş Payı, Orhan Kemal 150
7 — Topal Koşma, Nezihe Meriç 200
8 — Sihamba (Zenci Hikâye ve şiirinden seçme) Suat Taşer 100
9 — Yaşamasız, Vüs'at O. Bener 200
10 — Bozbulanık, Nezihe Meriç (2 Baskı) 200
11 — Perşembe Yağmurları, Hazırlayan: Salim Şengil ... 100

Şiir:

1 — Memleket Saat Ayarı, S. Aldanır (*) 100
2 — Dünya Güzel Olmalı, Mehmed Kemal 100
3 — Sisler Bulvarı, Atillâ İlhan (2. Baskı) 300
4 — Haraçmezat, Suat Taşer 100
5 — Anzelha, Halim Yağcıoğlu 100
6 — Yanık Sarı, Ahmet Köksal 100
7 — Cümbüşcübaşı, Ercümend Uçarı 100
8 — Yağmur Kaçağı, Atillâ İlhan 200
9 — Köroğlu, İlhan Berk 200
10 — Hacıvatın Karısı, Salâh Birsel 200
11 — Dağda Ateş Yakanlar, Ö. F. Toprak 200
12 — Sultan Palamut, Metin Eloğlu (*) 200
13 — Herboydan (Dünya şiirinden seçmeler) Can Yücel 400
14 — İki Dal, Celâl Vardar 100
15 — Manilerimizden, Dr. İlhan Başgöz 200
16 — Duvar, Atillâ İlhan (2. Baskı) 300
17 — Horozdan Korkan Oğlan, Metin Eloğlu 200

TİYATRO:

1 — Öteye Doğru, Sutton Vane 100
2 — Tarih Boyunca Tiyatro, Turhan Dilligil 100
3 — Annemi Hatırlıyorum, John Van Druten 100
4 — Bir Dünya ki, Suat Taşer 100
5 — Vatanseverler, Sidney Kingsley 150
6 — Korku, Orhan Asena 100

GEZİ:

1 — Moskova Mektupları, Lydia Kirk 100
2 — Abbas Yolcu, Atillâ İlhan 400
3 — Ha bu diyar, Fikret Otyam 200
4 — Gide Gide, Fikret Otyam 250

DENEME — FIKRA:

1 — Söz Arasında, Ataç 100
2 — Devekuşuna Mektuplar, Haldun Taner 300

BALE:

1 — Gönlü Yüce Türk, Metin And 500

MİMARLIK:

1 — İnsana Dönüş, — F. Ll. Wright — Şevki Vanlı 1000

ÇOCUK KITAPLARI MASALLARI DİZİSİ:

1 — Altı Kardeşler, Oğuz Tansel (*) 100
2 — Cimri ile Cömert, İlhan Dumanoğlu 100
3 — Talih Kuşu, Tezel Amca 100
4 — Kahkaha Sultan, Mümtaz Zeki Taşkın 100
5 — Öksözoğlan, İlhan Dumanoğlu 100
6 — Nalıncı Padişah, İlhan Dumanoğlu 100

Çıkacaklar:

7 — Altın Top, İlhan Dumanoğlu 100
8 — Gümüş Şehir, İlhan Dumanoğlu 100
9 — Keloğlan, İlhan Dumanoğlu 100
10 — Kaz Çobanı, Çev.: Sami N. Özerdim 100

Çocuk Kitapları Bilgi — Hikâye Dizisi:

2 — Küçük İspanyol Kızı Maria 125
3 — Arap Abdül Kardeş 125

SHD. KOLLEKSİYONLARI

Cilt: 2, 3, 4, 5 Ciltleri altışar lira, 6. Cilt yedibuçuk lira 7-8 birarada 10 lira

«dost» KOLLEKSİYONLARI

Cilt: 1—2 Ciltleri birarada 18 lira

(*) İşaretliler tükenmiştir.

TİYATROLAR

BÜYÜK TİYATRO'da

1/12/1961 Büyük Jüstinyen
2 » » HAMLET
3 » » Haensel ve Gretel Operası (Mat.)
3 » » HAMLET
4 » » Coppelia Balesi
6 » » HAMLET
7 » » Manon Lescaut Operası
8 » » HAMLET
9 » » Coppelia Balesi
10 » » HAMLET (Mat.)
10 » » Gergedan
11 » » Haensel ve Gretel Operası.

KÜÇÜK TİYATRO'da

KOCAOĞLAN (piyes 3 perde) Son temsili 6 Aralık Saat 20.30 da 7 Aralık Saat 20.30 dan itibaren, Haldun DORMEN Tiyatrosu
SOKAK KIZI İRMA

ODA TİYATROSUN'da

Pazartesi hariç, diğer günler Saat 18 de SON BAND ve PUSUDA

YENİ SAHNE'de

Cuma hariç, her gün saat 20.30 da ve Pazar günü ayrıca 15 te BERNARDA ALBA'NIN EVİ

ÜÇÜNCÜ TİYATRO

2/12/1961 İkiz Kardeşim David
3 » » İkiz Kardeşim David (Mat.)
3 » » Çardaş Fürstin Opeerti
4 » » İkiz Kardeşim David
5 » » İkiz Kardeşim David
6 » » Çardeş Fürstin Opereti
7 » » İkiz Kardeşim David
9 » » İkiz Kardeşim David
10 » » Çardaş Fürstin Opereti (Mat.)
10 » » İkiz Kardeşim David
11 » » İkiz Kardeşim David
12 » » İkiz Kardeşim David

DANIŞMA : 11 72 40

MEYDAN SAHNESİ

Hergün 18.15 de **Dolap**, 21.15 de **Ay Mavidir.** TEL. : 17 52 00

Güneş Çocuk Sineması ve Tiyatrosu

(Anafartalar Denizciler Cad.)

Perili Değirmen

Ziya **DEMİREL**'in yazdığı, Yalın **TOLGA**'nın sahneye koyduğu müzikli çocuk piyesi.
Her Çarşamba 14.30 da toplu gelen okullara, giriş 100 Kr.
Her Pazar çocuk ve velilere 2 lira. TEL. : 10 65 64